

CITITI—MĂ

fiind-că în numărul acesta public: *Școala Regilor de Jules Lemaitre.*—*Pe Povârniș de Ion Slavici.*—*Jucării de Ion Pillat.*—*Crăciunul Sfântului copil Feodor de G. Galaction.*—*Noapte de Claudia Millian.*—*Biserica Sfinților fără de nume de Victor Eftimiu.*—*Minciuna de Alfred Mosoiu.*—*Moartea Salomeei de Guillaume Apollinaire.*—*Steluța de F. Aderca și Minunea Sfântului Anton de Maurice Maeterlinck.*—*Coperta de A. Brătășanu.*—*Vignete de Teodorescu-Sion.*

CITIȚI-MĂ

MAGAZIN LITERAR

publică numai lucrări originale și inedite de cei mai de seamă scriitori români și traduceri alese din marii scriitori streini,
apare odată pe lună în 64 de pagini format mare, cu coperta ilustrată în două colori și cu numeroase vignete în text,
se găsește la toate librăriile și chioșcurile de ziare din vechiul Regat și nouile provincii
și
se vinde cu 10 lei numărul, în toată țara.

Redacția: Strada Dorobanți 27
Administrația: Strada Smârdan 4

BUCUREȘTI

№ 9

CITITI-MĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

...păstorii se retraseră, iar cei trei regi rămaseră singuri cu Pruncul, cu Maria și cu Iosif.

Școala Regilor

de Jules Lemaitre

ASTORII se retraseră, iar cei trei regi rămaseră singuri cu Pruncul, cu Maria și cu Iosif.

Unul se chema Gaspar, și era regele unui ținut din Africa; altul, Melhior, a cărui împărăție se afla în Europa; și al treilea, Baltazar, a cărui împărăție nu se știe prin ce parte se întindea.

Maria le zise:

— V'o fi foame?... Pofțiți de mâncări împreună cu noi.

Regii primiră. Maria le dădu pâine, brânză și smochine. Baltazar scoase vinul, pe care-l adusese în bagajele lui; și toți mâncară cu poftă

Spre sfârșitul mesei, dulgherul Iosif, încălzit de vinul ce-l băuse, vorbi celor trei regi:

— Nu-i așa că e o minune, ce se petrece aci?... Pruncul acesta e Messia, cel proorocit de profeți; El este deci, mai puternic decât toți regii, și cu toate astea, priviți-l, s'a născut într'un staul de vite, și acum se odihnește în iesle, pe pale. Voi,

toți trei, sunteți regi; și totuși, ați primit să împărțiți la olaltă cu noi, laptele, pâinea, și fructele ce ne-au adus păstorii. Iată dar că de data asta, v'au hrănit cei săraci.

Regii, se îndușoră; își simțeau inima mai bună. Pruncul, supsesse și adormise. Boul rumega tăcut; măgarul mânca glomotoace de paie din palma regelui Melhior; iar Maria surădea.

În staul era cald și bine.

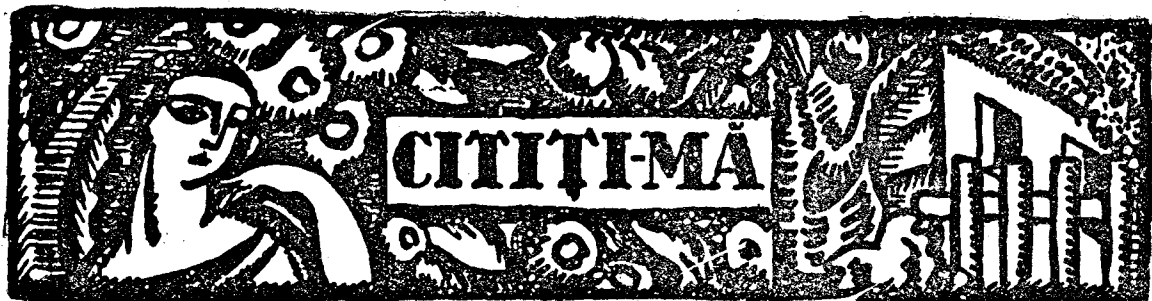
Dulgherul, cu obrazii aprinși, cu ochii scânteietorii, reluă:

— Toți oamenii sunt frați; toți sunt egali, fiindcă toți sunt fiii lui Dumnezeu, cei bogați ca și cei săraci, regii ca și muncitorii. Iată ce are să ne învețe Copilul de colo. În curând, nu vor mai fi bogați, nici săraci, nici robi, nici asupritori. Iisus are să zidească împărăția dreptății, cetatea în care vom trăi cu toții fericiți, pentru că ne vom iubi cu toții între noi și unul pe altul.

Maria îl întrerupse sfioasă:

— Ce frumos are să fie atunci! Și o să muncim cu toții la olaltă. Oh, cine știe când o veni vremea asta?... Zău, eu cred că împărăția lui Iisus n'are să fie pe lumea asta.

Fără s'o asculte, dulgherul urmă să prevestească ziua înfrățirii și a iubirii.

Regele Baltazar asculta cu luare aminte ; regele Melhior își șterse câteva lacrimi ; iar Gaspar, regele negru, izbucni în hohote de plâns...

Ajuns în împărăția sa, regele negru adună poporul în fața palatului și plângând grăi astfel :

— «Vă aduc o veste nouă. Toți suntem frați. Toți suntem egali ; eu numai sunt regele vostru ; sunteți liberi cu toții. Fraților, să ne iubim!»

Negrii nu pricepură la început. Când însă, în sfârșit își dădură seama de ce este vorba, năvăliră cu toții în palatele regelui și ale căpeteniilor statului, băură vinul din pivniți și le luară soțiile.

Iar regele Gaspar, plângând de iubire, le vorbea :

— Fiți fericiți, sărmanii mei copii !

Lupte sângeroase izbucniră între oameni, și mai târziu, deoarece nimeni numai îngrijea ogoarele, foametea începu să bântuie. Atunci, un negru îndrăzneț, ce se numea Glegle, strânse în jurul lui pe toți negrii mai voinici cari îl numiră căpetenia lor.

Glegle ucise pe vechii generali, aruncă pe Gaspar în fundul temniței, cucerii ținuturi noi, în câteva războaie norocoase împotriva triburilor vecine, și stabili iarăși pacea în regatul negrilor.

Dar în curând se strânse o ceată de nemulțumiți, care scoaseră din temniță pe Gaspar, rugându-l să ia din nou comanda.

Bunul rege, chibzuise îndeajuns în tem-

niță ce trebuia să facă. Porni deci împotriva lui Glegle, îl învinse, îi tăie capul servindu-l la masă, măcelări pe toți tovarășii lui până la cel din urmă, și la rândul lui, stabili de data asta pacea adevărată pentru un șir întreg de ani.

Iar despre călătoria lui la Betleem, păstră cea mai urâtă amintire.

Ajuns în regatul său, regele Melhior își zise :

— «Dacă toți oamenii sunt egali, cu ce drept sunt eu regele lor ! Cel puțin ar trebui să am și învoirea lor!... Sau, în sfârșit, să se conducă ei însăși, prin reprezentanți aleși de dânșii...»

El rugă deci pe toți supușii lui să alcătuiască o adunare.

Cei mai mulți însă, nici nu se gândiseră vreodată la așa ceva. Se îngrijeau doar de mâncare când li se făcea foame și de plata birurilor cât mai puține. Așa încât abia o mică parte din popor își alese reprezentanți, și îi alese pe cei ce știau să mintă mai bine și să le făgăduiască multe și mărunte, astfel că, adunarea fu alcătuită din oameni răi, fără socoteală și lacomi. Aceștia începură să discute, neobosiți, despre libertate, egalitate, înfrățire, dreptate, umanitate, progres și civilizație. În adevăr ei aduseră fericire poporului. Desființară vechile asociații, fie civile, fie religioase, unde oamenii ar fi putut găsi la nevoie sprijin și adăpost, și condamnară la temniță, exil sau moarte pe toți acei ce inclinau încă spre vechiul regim. În sfârșit, întreg ținutul fu prada răilor reprezentanți și a tovarășilor

lor; iar nedreptățile se întinseră, suferințele fură și mai mari, dezpotismul mai asupritor ca mai înainte.

Și pentru că nevinovatul Melhior începuse să cam bănuiască bunătatea operii lor, ei îl detronară și îi tăiară capul.

Indreptându-se spre capitala țării sale, regele Baltazar, se gândea:

— «Pentru ca un Dumnezeu să vie să sufere și să moară pentru oameni, însemnează fără îndoielă că răutatea lor, pe care de mult o cunoșteam, există. Niciodată nu s'au iubit oamenii între dânșii; totdeauna a existat neegalitate prin putere și prin inteligență; mulți sunt ignoranți sau proști. Deci, voi menține aceeași autoritate, nu numai pentru că îmi place, dar chiar în interesul poporului, și mă voi sili să ridic prestigiul țării, pentru ca să se folosească toți și toți să se mândrească. Dacă liniștea obștească și prosperitatea patriei mele nu vor putea înlătura «toate» nedreptățile și «toate» suferințele, cel puțin mă voi strădui să le micșorez numărul.

«Pe dealtăparte, mă înapoiez din această călătorie cu un simțământ nou, cu o inimă mult mai miloasă. Gândul că toți oamenii suntem legați de un același Dumnezeu și că prin asta suntem oarecum egali, mi-a îmblânzit mândria și mă va face să guvernez mai cu blândețe, așa după cât mi-ar îngădui interesele tuturor, iar printre su-

pușii mei voi răspândi gândul celălalt, a-nume că desăvârșita dreptate domnește numai într'o altă viață și că numai acolo vor găsi-o. Le voi propovădui învățăturile acestea, nu pentru ca să-i înșel, ci pentru ca să-i ajut să poată suferi cu resemnare toate relele ce nu se pot înlătura.»

Și Baltazar, fu un despot harnic, conștiincios, bun și dibaci. El dădu supușilor lui, nu «libertatea» care nu-i decât o vorbă, ci «libertăți» nenumărate...

Într'o zi, (cam după vre-o 35 de ani dela călătoria lui la Betleem) prefectul de poliție al orașului, îi aduse știrea că niște străini fără nici un căpătăi, ațâțau poporul la răspântii, făgăduindu-i pentru mai târziu împărăția lui Dumnezeu.

Baltazar recunoscă întrânșii pe apostolii lui Iisus, și dădu poruncă să-i aresteze, ca în timpul acesta să poată chibzui ce este de făcut. Dealtfel se purtă cu dânșii cum se cade. Le vorbi cu blândețe și îi sili să priceapă cel puțin, că nu trebuie să te aștepti la împărăția lui Dumnezeu decât, mai târziu, peste vre-o mie de ani de aci încolo; le dădu sfaturi înțelepte asupra felului cum să organizeze noua religie, și îi hotărâ, ca împreună cu ajutorul Bisericii, să îndrepte cu grije Evanghelia.

În urmă, se converti și el la credința lui Christos, după ce se convinge că și pre-

oșii vechii religii a regatului. Ei vor urma
pilda fără șovăire.

...Și muri, Baltazar, la adânci bătrânețe
Testamentul lui prevedea și următoarea
clauză:

«In ziua în care se va constata, după
cum se cuvine, că oamenii sunt buni și
egali în virtute și înțelepciune, rog pe a-
cela dintre urmașii mei, care va domni pe
vremea aceea, să renunțe la putere și să
hotărăască în țara aceasta sufragiul uni-
versal și Republica parlamentară!»

Jules LEMAITRE

Traducere de Th. S.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Le Souvenir

de Ion Calyici

I.

A FARĂ din cale 'ndrăzneț trebuie să fii pentru-ca să te socotești însu-ți pe tine des- toinic de a prevedea, ce are să iasă dintr'un copil, ba fie chiar și dintr'un om tânăr.

Toate atârnă 'n desfășurarea vieții omenești dela împrejurări întâmplătoare și dela oamenii, pe care soarta oarbă și-i scoate în cale.

«Timp de opt ani, cât mi-am urmat studiile liceale, — urmă ei, — au fost de tot puține zilele, în care n'am petrecut câte-va ceasuri împreună, fie la școală, fie la mine ori la el acasă, fie 'n plimbările noastre, pe care totdeauna împreună le făceam. Lasă că-mi era cu deosebire plăcut timpul petrecut cu dânsul, dar se bucurau și părinții mei când mă vedeau însoțit, cu el care era nu numai silitor, ci totodată și cuminte, totdeauna curat și cu deosebire cuviincios, un adevărat model în ceea ce privește bunele purtări. Era totdeauna cel dintâlu în clasă, vorbea și cânta frumos, la gimnastică nu-l întrecea nimeni; noi colegii lui îl socotiam deci un fel de geniu universal, ne făliam cu el și nu ne îndoiam, c'o să iasă din el un om extraordinar, asupra căruia se vor opri privirile tuturor, iar aceasta

cu atât mai vârtos, cu cât pe lângă toate celelalte mai era și tânăr de o rară frumuseță».

«După-ce ni-am trecut examenul de bacalaureat, ne-am risipit ca improșcați care încotro și ani de zile de-a rândul n'am mai primit nici o știre despre el. Întâlnind mai ici, mai colo pe câte unul dintre foștii noștri colegi, ne miram că iubitul nostru Radu Miezin s'a perdut — așa zicând — în toiu vieții. Aflasem, ce-i drept, că dânsul a ținut să-și facă rândul în oștire mai nainte de a-și fi început studiile universitare, dar mai departe i s'a perdut urma».

«Steteam adese-ori pe gânduri. Noi ceilalți luaserăm hotărîrea de a ne face rândul în armată numai după-ce ne vom fi terminat studiile, și nu mi se părea a bine, că nu face și el tot ca noi».

«M'am și 'ncredințat în urmă, că în adevăr nu spre bine se 'ndrumase, și-mi trecea câteodată un fel de junghiu prin inimă, încât îmi venia să-i plâng de milă. Ear mă liniștiam însă zicându-mi: Un om ca dânsul se descurcă din toate și iese 'n cele din urmă deasupra».

II.

Nu e 'n lumea aceasta nimic mai presus de mulțumirea sufletească a omului încântat de sine însuși, și, dacă mai e în adevăr și-o altă lume, o fi ori nu, că unli sunt

greu munciți acolo de nemiloasele amintiri ale faptelor rele ce-au săvârșit, dar nu mai încăpe nici o îndoială, că de cea mai senină fericire au parte cei ce nici o muștrare nu sunt nevoiți a-și face.

Perdut în asemenea gânduri își urma Radu într-o căruță cu un cal drumul dela Titu la Târgoviște, unde fusese poftit de către Părintele Tarasie, egumenul mănăstirii Dealul. Bucurându-se de bucuria mamei sale, care numai pe el îl avea în lume, iubit de toți cei ce i se socotiau într'un fel ori într'altul apropiati, laudat de toți cei ce-l cunoșteau, el era mulțumit de sine însu-și și se simțea oare-cum înălțat în slava cerului, fluturând, par'că, la mari înălțimi prin văzduh. Ziua era călduroasă. Abia pe ici pe colo se ivia pe cer câte un nour răsleț și numai prin păclă pătrundea ochiul în zarea depărtărilor, dar Radu își petrecuse viața prin ulițele strâmte ale orașului și adierile răcoarse ale câmpului întins îl înviorau din ce în ce mai mult.

Pe ici pe colo mai erau încă risipite prin lanuri cete de săcerători întârziati. Din când în când întâlnea 'n drum câte un car de snopi ori trecea pe lângă o arie, în care caii alergau în cerc imblăcind spicele cu copitele lor. Mai aproape ori mai departe se plimba peste miriștea proaspătă o barză, se ridica 'n sbor o cioară ori o coșofană, stătea la marginea drumului în două labe o nevăstuică ori răsunau bătăile unei prepelețe, ear peste toate se revărsa liniștea sărbătorească a 'nserării.

«O, Doamne! — își zicea el, — cât de frumoasă e lumea, și ce bine e să-ți trăiești zilele 'n mijlocul ei!»

Bune i se păreau toate cele ce trec prin ființă, și decât toate mai buni i se păreau

oamenii, care atât de bine știu să le prețuiască și să se folosească de ele spre a-și face unii altora plăcută viața.

Încă mai vârtos o simțea aceasta după-ce a sosit la mănăstire, unde toți l'au primit cu multă bunăvoință, unde aierul curat și recoarea serii îl desfătau și de unde ochiul întâia oară în viața lui străbătea de sus în jos la mari depărtări.

Era mai mult movilă decât deal acolo, unde se afla, dar era cea mai mare dintre înălțimile, la care se urcase pân'atunci, și-i venia să sboare peste întinderile din fața sa, ca să vadă din apropiere cele văzute în zarea depărtării. Ziua se perdeă însă învăluindu-se în noapte, și lui nu-i rămânea decât să aștepte sosirea dimineții de mâine.

I se făcuse pentru noapte culcuș pe divanul uneia dintre marile 'ncăperi, ale cărora ferestri dau spre Ialomița și spre orașul acum acoperit de păclă.

Cei câți-va călugări trebuiau să se scoale pe la miezul nopții, ca să-și facă obicinuitele rugăciuni; ei s'au retras deci deodată cu înserarea fie-care în chilia sa. Rămăs dar singur Radu s'a plimbat cât-va timp pe sub zidurile înalte, printre care pașii îi răsunau a pustiu, apoi a intrat și el unde îi era culcușul.

Deși obosit de drum, el nu era în stare să adoarmă. Prea îi era mare încăperea, în care se afla, tavanul ei era prea sus și pereții erau prea depărtați unul de altul. Din când în când vântul se pornia mai tare și geamurile zăngăniau în ferestrele cele mari, încât — răsună 'ntreaga casă. Prea se simțea Radu singur, și i se ura în șura cea mare.

Câți și mai câți vor fi trecut pe aici? — își zicea el. — Câți vor fi chefult ori vor

fi jucat cărți la masa de colo, — câți vor fi șezut — pe scaunele acelea, — câți vor fi dormit aici pe divanul acesta!? — Câți vor mai fi trăind. — Câți vor fi murit, unii mai de curând, iar alții mai de demult!?

Citise el unde-va, prin cărțile ce-i căzuseră în mână, că sufletele păcătoșilor răposai nu se pot depărta de locurile, unde și-au săvârșit faptele rele, ci stăruie mereu ispitind azi pe unul și mâne pe altul să păcătuiască la fel, căci asta li-e mulțumirea. Cap deschis, Radu nu o credea aceasta, dar acum, culcat pe divanul acela, îi era par'că tot să 'ntrebe, dacă nu cumva e cu puțință și așa ceva, și se aștepta 'n toată clipa să se ivească fie într'unul, fie într'altul dintre cele patru colțuri unul ori una, care vine la el și-i șoptește stăruitor la ureche: «Fă, tinere! — Nu te sfii, tinește! Dă înainte, băiete!»

«Prostii! — își zicea dându-și silința să alunge dela sine asemenea gânduri posomorite, dar somnul l'a răpus în cele din urmă și, adormit odată, el visa ca petrecute în aievea cele mai nainte gândite numai.

În crepetul zorilor, după ce s'a deșteptat, nu-și mai aducea, ce-i drept, aminte cele visate, dar îi rămăsese posomorea în suflet, știa ce-i trecuse prin cap mai nainte de a fi adormit și era cuprins de o nedumerire, care-i ținea sufletul în necurmată frământare.

Îșind la aierul proaspăt al dimineții, ca să vadă răsărirea soarelui, el a dat o raită împrejurul mănăstirii. Călugării -și făcuseră rugăciunea și erau intrați iar în chiliele lor. Unul singur mai era treaz, Ieromonahul Hariton, bătrânul totdeauna liniștit, care își săpase groapa, își cioplise crucea ce

urma să-i fie 'nfiptă la capătăiu și dormia în coșciugul, în care avea să fie 'nmormântat. Omul acesta, care se socotia cu un picior în lumea aceasta, cu altul în cealaltă, se întorcea dela mormintele ce se află din sus de mănăstire, unde avea obiceiul de a-și face rugăciunea de dimineață.

Radu porni cu oare-care sfială la deal, ca să între 'n vorbă cu el. Peste puțin se opri însă cu privirea îndreptată spre Răsărit.

În fața lui se deschidea despre mează-noapte spre mează-zi o vale nu tocmai largă, în fundul căreia, între crânguri, livezi, țarini și pagišti verzi, se ridica pe o colină o bisericuță înconjurată de case cu o clopotniță 'n fața lor. Era peste puțin să se vadă din depărtare fără ca să fie ispitit de dorința de a se duce acolo.

Văzându-l cu ochii țintiți în vale, bătrânul se apropiă zâmbind.

«E schitul Golgota, — grăi dânsul, — un adevărat colțisor de raiu. Să te duci. Păcat ar fi să nu-l vezi».

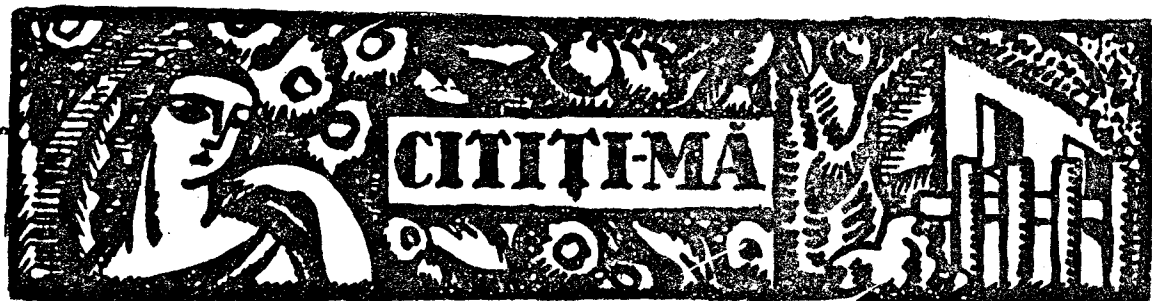
Radu voia să se ducă, dar tocmai fiind ispitit de dorința de a se duce, stătea pe gânduri.

«E mult pân'acolo?» întrebă.

«Tinerel și sprinten, cum te vad, — răspunse călugărul, — într'un ceas bun te-ai dus și 'ntr'altul te întorci».

Un ceas îi părea lui Radu prea mult. Cum îl vedea de acolo din deal jos în vale schitul acela, ajungea la el dintr'o alergătură făcută pe nerăsuflăte.

Puțin lucru ar fi fost să se ducă, precum doria, și să se întoarcă, dar câte și mai câte i se puteau întâmpla fie la dus ori la întors, fie stând acolo. Îi era oare-cum frică

să plece și-i făcu bătrânului călugăr împărțiri despre nedumeririle sale în ceea ce privește ispitirile duhurilor necurate.

Părintele Hariton clătină de câteva-ori din cap.

«Nu! — grăi dânsul. — Asta nu! — Așa ceva să nu crezi. Moartea curăță sufletele. Cel mai rău dintre duhurile necurate e și el prea bun pentru ca să se mai întoarcă în această lume plină de spurcăciuni. Nici nu are nevoie s'o facă aceasta, căci e plină fața pământului de oameni în oase și 'n carne, care sunt în fiecare clipă stăpâniți de îndemnul de a se ispiti unul pe altul și de a-și da brânci spre fel de fel de păcate. De oameni să te ferești, tinere, căci, numai prin ei poți să fii îndrumat spre cele rele, și nu poți să știi, când îți iese ispita în cale și care încotro te 'mpinge».

Radu clădină și el din cap.

«Prostii!» zise iar în cele din urmă.

Cum ar fi putut să pună temeiul pe asemenea vorbe un om ca dânsul, care dela oameni numai de bine a avut în viața lui parte și numai la bine se aștepta?

«Vorba grea însă îi răsună timp îndelungat omului în ureche. El a plecat, dar, mergând așa — sigur, mereu se 'ntreba, dacă nu cum-va e și o bucăică de adevăr în spusele Părintelui Hariton.

III.

Coborând în vale, Radu a luat-o pe poteca ce șerpuia prin niște vlăstari de vre-o patru-cinci ani, din care nu mai vedea schitul, și era din ce în ce mai în deplin cuprins de sințământul, că cel pornit odată la vale cu anevioia se mai oprește și în curând ajunge să nu mai vadă cele depărtate.

Se lungia și iar se lungia drumul, care îi păruse de tot scurt, încât a trecut ceasul

Părintelui Hariton, ba trecut-au și două ceasuri bune fără ca să se mai vadă schitul. Mergea la vale și iar la vale ici prin livezi încărcate de rod, colo printre țarini, mai ales porumbiști, mai departe pe sub vii ori pe lângă case risipite pe coaste, mai rar peste pașiți verzi, drum mereu plăcut, pe care nu te mai saturi a merge. Ici sbura o ciocăntoare, colo trecea peste drum o cobătoară ori o pupază, un ciocărlan moțat ori un stol de vrăbii, din colo se porniau la ceartă câteva gaițe limbute, și pretutindenea cântau prin desigurii fel de fel de păsărele. Numai târziu dar, c'am pe la prânz a 'nceput Radu să se 'ntrebe, dacă nu cum-va a rătăcit umblând pe drumuri, care-l depărtează de schitul, la care a plecat.

Umbra îi era de tot scurtă când a oprit o babă, pe care a întâlnit-o 'n drumul lui, și-a întreat-o, dacă mai e ori nu mult până la schitul Golgota.

Baba i se uită mirată 'n față.

«Dar de unde vii?» — întreba dânsa».

«Dela mănăstire,» îi răspunse el.

«Dela Dealu?» — grăi baba. — Dacă-l așa și la Golgota ai plecat, nu vii, ci te duci. Golgota e departe 'n fundul văii, mai departe de aici decât dela mănăstire, și dacă te 'ntorci acum, o să fii pe la chindie acolo».

Radu rămase parc'ar fi căzut din cer.

La Golgota nu mai era chip să se ducă. Lasă c'ar fi sosit prea târziu, dar îi era apropiat și gândul, că iar o să rătăcească. Mai bine nu-i venia nici să se întoarcă de unde a venit, căci erau prea multe răscrucile, de unde putea să apuce iar un drum greșit.

Era în starea celui ce se vede 'n strâmtorare și nici la dreapta, nici la stânga nu îndrăznește să apuce.

«Om fără de minte! — își zise. — Cum ai putut tu să pui temeiul pe vorbele unui moșneag, care stă cu un picior în lumea aceasta, cu altul în cealaltă!? Nu vedeai «că te ispitește!»»

O clipă însă, una singură, iar în cealaltă își făcu mărturisirea, că vinovat este numai el însuși cu prostia lui și cu graba de a le vedea toate.

«N'ai. — își zise iar, — s'o mai iei razna pe drumuri de tine ne mai umblate!»

Dar dacă ar fi ca baba aceea să-i fi spus cele spuse numai pentru-ca să-l iee 'n bătaie de joc!?

Cu atât mai mare era rușinea pentru dânsul, și nu-i rămânea decât să se 'ntorcă știricind din om în om, ca să nu se abată din cel mai scurt dintre drumurile ce duc la mănăstire.

Așa a și făcut: întreba pe toți cei ce i se iviau în drum și mereu se 'ntreba, dacă nu cum-va-și bat joc de el mințindu-l, iar după ce a sosit la mănăstire îi era rușine să spună ce-a pățit și iară și iarăși și-a pus de gând, că așa numai el singur n'are să mai iasă niciodată.

Părintele Tarasie era și el de părerea, că n'are să iasă. Îi făgăduia, că-l va duce nu numai la Golgota, ci și la Viforita, dar deocamdată-l ținea închis în mănăstire. Căpitanul Boancă, cu care juca *preferansă* era adecă dus în treburi la București, și până la întoarcerea lui Radu, avea să-l despăgubească cu câteva partide de șach.

Tot ispitit era, dar acum n'o simțea aceasta. Se bucura când câștiga partida și juca o nouă partidă, ca să se bucure din nou, iar dacă perdea, el se năcăjia și cu încă mai multă râvnă juca.

După câteva zile dar, când căpitanul s'a întors, Radu nu-și dădea seama, că tot în drum de dânsul ne mai umblat e 'mbrâncit când i s'au pus în mână cărțile, ca să le amestece pentru partida de preferansă.

Temându-se, ca nu cumva să se facă de rușine, el juca cu mare băgare de seamă, își dădea mereu silința să se dumirească, cum sunt împărțite cărțile la ceilalți, se gândia de trei ori mai înainte de a-și da cartea și astfel câștiga câte trei partide în vreme ce căpitanul și egumenul câștigau una. Și aceasta 'l înviora și-l ispitia să joace înainte, încât nu s'ar mai fi bucurat, dacă egumenul i-ar fi zis: «Ei, azi plecăm la Viforâta ori, dacă vrei, la Golgota».

Egumenul era însă necăjit că tot perde și iar perde, iar căpitanul, militar în puterea cuvântului, deși nu câștiga nici el, se uita la câștigătorul tânăr cu un fel de mirare, căci nimeni mai bine decât el nu putea să știe, că nu e la mijloc numai noroc orb, ci și cumpăneală de om cu cap deschis.

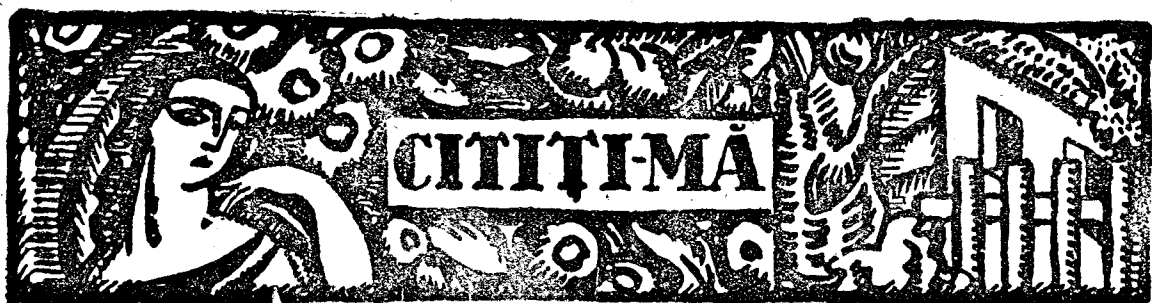
«D-ta, tinere, — grăi dânsul în cele din urmă, — așa cum te-a lăsat Dumnezeu, militar să te faci».

«Ba să mă ferească Dumnezeu!» — răspunse Radu pe jumătate 'n glumă, pe jumătate serios.

Căpitanul tresări ca 'nșepat de-un vespe și se ridică 'n picioare bătând din pînteni. Pentru un adevărat comandant de escadron, cum era dânsul, ocară mai mare decât aceasta nu se putea.

«Și de ce, mă rog, — întrebă dânsul, — de ce să te ferească Dumnezeu?»

Radu simți c'a luat-o razna ca 'n ziua când a plecat la schit și-și făcu întoarsă calea.

«Pentru-că nu fac eu pentru militarie», — răspunse el cu un fel de căință.

«Cum nu faci?» — urmă căpitanul. — Nu cumva e militarăia prea puțin pentru unul ca D-ta!?»

«Fet-it-a sfântul! — grăi Radu. — Sunt eu prea puțin pentru militarie, nu m'a 'nzestrat firea cu însușirile convenite spre a putea fi un bun militar».

Căpitanul, om trecut acum de cincizeci de ani, mai mult scurt decât lung, mai mult gros decât subțire, cam crăcănat ca orișice călăreț și răstit la vorbă ca orișice comandant, se opri în fața lui Radu și-l măsură pe acesta mai întâiu de sus în jos, apoi de jos în sus.

«Nu ai, — zise, — însușirile convenite? — Mi-o spui aceasta mie, care de treizeci de ani aproape îmi aleg oamenii pentru escadron? — Eu nu sunt flecar, Domnule! Uite talia de cavalier. — Uite umerii de atlet! — Uite pept de bivol! — Cine-i om adevărat, militar se face; stârpiturile rămân pentru celelalte tagme. Tinere, ești născut, ca să fii călăraș ca mine, și mai bună carieră nici că se poate. Trăiești fără de grijă știindu-ți asigurată pensiunea pentru zilele de bătrânețe, te plimbi când pe jos, când călare, faci curte la cocoane, cauți fel de fel de distracțiuni și cu escadronul nu mai ai nici o bătaie de cap, dacă știi să-ți alegi un vagmistru bun».

Radu își înfipsese 'n minte gândul, că cel intrat odată în oștire e un fel de om pierdut pentru lucrarea socială; căpitanului Boancă nu putea însă să i-o spună aceasta.

«Călăraș, care nu știe să călărească,» — întâmpina el.

«Te 'nvăț eu să călărești, — îl încredință căpitanul. — Eu sunt vestit în ale călăriei.»

«Omul acesta mă ispitește! — își zise Radu, care mult ar fi dorit să călărească. La așa ceva nu se gândise însă niciodată. De unde ar fi putut să albe dânsul cal de călărie? Pe tatăl său nu-l știa, iar mumă-sa era mulțumită, că poate s'o ducă destul de bine cu mica ei măgăzie de mode.

«Călăreț fără de cal!» — zise.

«Cal, zici? — Cai se găsește! — îl încredință celalt, care avea totdeauna în grajdul lui cel puțin câte o rablă, destul de bună pentru unii ori pentru alții.

Așa s'au pornit lucrurile, și cu cât mai mare era slăbiciunea căpitanului, cu atât mai viuă se făcea dorința lui Radu de a se plimba călare nu numai pe la Golgotă și pe la Viforăta, ci și mai pe departe, până pe la Vâlcana, pe la Pucioasa, pe la Capu Coastei, ba fie chiar și pe la Câmpulung. Care tânăr de douăzeci de ani nu se simte înălțat în gândul lui văzându-se călare!? La Târgoviște era mai aproape și căpitanul putea să-și ducă prietenul și pe jos.

Pretutindeni apoi, unde-l ducea, dădeau peste oameni, cu care putea să joace câteva partide — fie chiar și pocher, la care perdeea adeseori câte puțin și câștiga câteodată mult, încât unii dădeau cu socoteală, că e foarte deștept, iar alții stăteau la îndoială, dacă nu cumva măsluiește.

Părintele Tarasie îi era lui Radu un fel de nemotenie din partea mamei sale, rudă fără îndoială mai depărtată, dar om sufletește destul de apropiat pentru ca să stea din când în când pe gânduri și să se 'ntrebe, dacă nu cumva e greșită, poate chiar primejdioasă calea, pe care a pornit lui mai mult ori mai puțin scumpul tânăr.

«Băiete, — îi zicea atunci, — dă-ți seama, unde ai să ajungi.

«Aidadee! — îi răspundea Radu. — Eu nu sunt om, care umblă orbește. Mă duc până unde-mi vine la socoteală și mă 'ntorc iar de unde am plecat când văd, că drumul se strâmtează ori potecile se 'ncâlcesc».

Va fi fost, poate, și că voia căpitanul să scape de una dintre rablele ce avea 'n grajdul său, dar lucru învederat era, că e mai ademenitor să-ți faci rândul în oaste călărind pe un murg oare-care decât umblând pe jos.

«Apoi,—zicea căpitanul,—treaba aceasta ai s'o faci acum, iar nu după ce ți-ai terminat studiile și te arde să-ți croiești cât mai curând drumul prin viață».

Radu stătea pe gânduri, își urma înaintea partidele, își lua cu căpitanul lecțiunile de călărie, care erau plăcute fără ca să-i aducă și vre-un rău și din ce în ce mai des își aducea aminte de cele pățite când cu plimbarea făcută spre schitul Golgota.

«Da! — își zicea, — nici un om cu scaun la cap fără de povățuitor nu pleacă 'n drum de dânsul ne mai umblat. De unde știu, dacă voi mai putea ori nu să-mi găsesc un comandant ca Boancă? Asemenea povățuitori într'ale milităriei sunt rari».

«De! — zicea și Părintele Tarasie. — Nu zic nici eu, că o să poți găsi. Unu-i căpitanul Boancă!»

Mai era, înfârșit, și muma cea duiosă și mândră de flăcăul ei. Ochii i se umpleau de văpaie când și-l gândia călare. Păcat ar fi fost, ca și unul ca el să-și facă umblând pe jos rândul în oaste. Rumpea deci, biata de ea, și de ici, și de colo și-și trăgea dela gură pentruca să-l poată 'nzestra cu cele ce-i trebuiau pentru ca să poată intra sub comanda căpitanului Boancă, cel

mai bun dintre toți povățuitorii într'ale milităriei.

Toamna, când ceilalți forfotiau unii urcând și alții coborînd scările universității, ar fi spus un neadevăr cei ce ar fi zis, că azi-mâne n'o să fie printre dânsii și Radu Miezin. Adevărul era, că el își zicea mereu «Să vedem!» și aștepta să vie cineva, ca să-l iee și să-l ducă. N'a venit însă nimeni, și astfel a rămas sub binevoitoarea povață a căpitanului Boancă.

IV.

«Cine e tânărul acela?» — întrebă Domnișoara Evelina.

«Vagmistrul?» — răspuse căpitanul Boancă. — E un voluntar, — un om și jumătate. Ori-și-unde-l pui e la locul lui și apucă înaintea. Il vezi cum șade pe cal. Sunt vreo treizeci de ani de când călăresc și învăț și pe alții să călărească. Și pe dânsul tot eu l'am învățat, iar azi călărește mai bine decât mine.»

«Are talie și ținută,» — întâmpină dânsa.

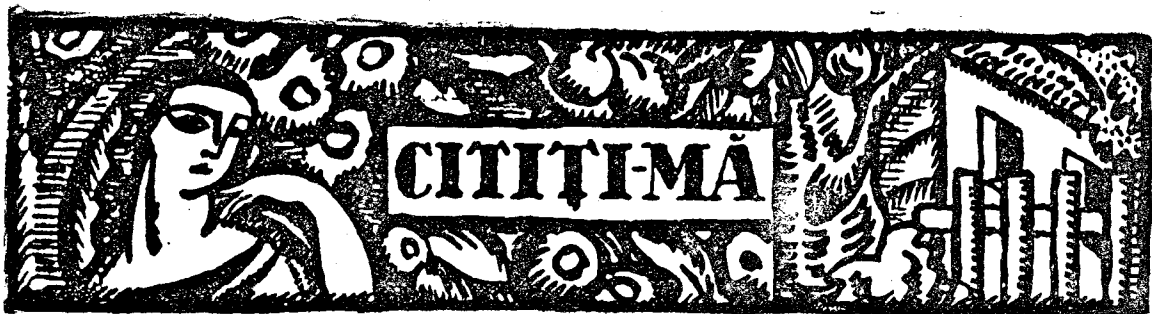
«Mai are și altele, — stăruie căpitanul. — L'am învățat și scrima, și azi mă bate și 'n sabie, și 'n floretă. Are s'ajungă departe!»

«Domnișoara Evelina nu mai cerceta, dacă voluntarul are ori nu să ajungă departe. Ii era destul să-l vadă pentru-ca să-și deie seamă, că nu e dintre oamenii ce 'ntâlnești pe toate potecile.

«Cine e cocoana aceea?» — întrebă tot atunci Radu.

«De! — răspuse sergentul Pandur. — Paremi-se că nu e cocoană, ci domnișoară, dacă nu mă'nșel, nepoată de verișoară a căpitanului.

«Bun cal are și frumos călărește,» — grăi

Radu, care pân'atunci nu aflate, că are căpitanul și-o verișoară.

Una e adevărat să porți haină civilă și alta să fii îmbrăcat în uniformă, ceea ce te pune să stai în fața superiorului smirna și să rămâi la convenita depărtare.

Prin multe umiliri a trecut și fel de fel de noduri a fost nevoit să 'nghită până ce a ajuns să fie vagmistru și nici acum nu mai vorbia căpitanul cu el tot ca odinioară, ba se uitau de sus în jos la el și ofițerații, niște secături înfumurate, pe care-i socotea și 'n ale milităriei mai prejos de sine. El era însă de mic copil deprins să fie supus și ascultător față cu cei mai mari, iar când i se 'ntâmpla să fie asuprit, își căuta mângâierea 'n gândul, că o să se ridice odată mai presus de asupritorii săi. Tot așa se mângâia și acum.

Se simțea cu toate aceste din ce în ce mai jignit văzând că nu i-a spus și după toate semnele nici nu avea de gând să-i spună căpitanul, că are și o nepoată.

O vedea în toate zilele fie la manegiu, fie ieșind călare la plimbare, totdeauna înconjurată de ofițeri, între care colonelul nu numai cel mai mare în grad, ci totodată și cel mai galant, ceea ce-i ședea bine.

Eminescu a zis odată :

Pe lângă plopii fără de soț

Adesea am trecut :

Mă cunoșteau vecinii toți ;

Tu nu m'ai cunoscut.

Ori și cât de frumos ar fi înșirate vorbele aceste, ele nu sunt potrivite cu adevărul : nu se poate să treci fie chiar și numai de trei ori pe sub fereastra unei femei fără-ca ea să te vadă și fără ca să-și dea seamă, ce anume te face să treci.

Alta e, dacă vrea ori nu ceea ce vrei tu.

Evelina era par'că vrea, căci îl vedea și ea pe Radu și, uitându-se la cei de din prejurul ei, ochii i se furiașau printre dâștii la el, care se simțea văzut și tremura 'n tot trupul.

Abia acum a ajuns el să scruteze, cine sunt, după ce-și desbracă uniforma, înfumurății, care, ducându-se la ea, trec pe lângă dânsul fără ca să-l bage 'n seamă, și în curând a fost cuprins de simțământul, că nu din cauza gradului său inferior îl țin departe, ci pentru că e băiat sărac, care nu e în stare să se 'nfigă.

Unul singur era în adevăr la locul lui, Colonelul, căruia puțin îi mai lipsia pentru ca să aibă împliniți cei patruzeci de ani în oștire și mai era și foarte bogat, om cu rosturi multe.

Unul dintre fiii lui era maior la tunari.

Cea mai mare dintre fiicele lui era măritată după un consilier dela curtea de casațiune. Alt fiu al lui era secretar de legațiune. Alte două fete se aflau cu muma lor la Geneva. La Târgoviște avea casă mare cu slugi multe, poftia azi pe unii, mâne pe alții dintre ofițeri la masă ori seriile la ceai și la câteva partide de pocher, iar în grajd își ținea zece-doisprezece cai.

În rând cu acesta nu 'ndrăznia Radu să se pună, dar ceilalții dela cel mai tânăr sublocotenent până la cel mai vechiu maior erau numai oameni, pe care el se simțea destoinic a-i întrece 'n timp scurt, dacă rămânea 'n oștire.

N'a intrat, ce-i drept, cu gândul de a rămânea, dar nici nu mai stăruia 'n gândul, că e pierdut omul intrat în oștire. Când era mic, îi plăcea să umble la școală. Încă mai mult îi plăcea după ce a trecut în liceu, să se lege la întrecere cu cel de seama lui și

să lasă 'n fruntea lor. Acum era cel mai zelos dintre călărași, ba pe deasupra se mai simțea și umilit și era doritor de a intra cât mai curând în rândul oamenilor ca ofițer, la care nu se mai uita nimeni peste umăr. Hotărîrea de a rămănea 'n oaste după ce va fi trecut examenul de ofițer n'o luase însă, căci deprinderea de a lua hotărîri n'o avea încă. Dacă fie căpitanul Boancă, fie altcineva l'ar fi îndemnat s'o facă aceasta, el ar fi stat pe gânduri, poate, mai puțin decât în trecut, dar toți îl socotiau hotărît să treacă 'n rezervă, ba unii nu se sfiau să-l mărturisească fără de 'ncunjur, că după alor părere păcat ar fi să se 'ngroape 'ntr'un escadron oarecare.

«Se bucură, că scapă de mine!» — își zicea el când auzia asemenea vorbe, dar aceasta nu-l ispătia să le facă 'n ciudă luând hotărîrea de a rămănea.

N'o făcea aceasta nici tremurând sub fulgerările ochilor domnișoarei Evelina.

Femea cu doi-trei, poate chiar și cu cinci ani mai în vârstă, ea părea cu vre-o doi, după spusa ei chiar cu patru ani mai tânără decât dânsul, era înaltă și mlădiaoasă, mai mult bălană decât oacheșă, avea obrajii plini și rotunji, buze rumene și mișcate mereu de un zâmbet demonic și niște ochi săgetători, care-l făceau să se cutremure de frică. Ea nu-l ademenia, nu-l încânta, nu-l fărmeca, dar era par'că prin căutătura ochilor ei să revarsă 'n vinele lui un fel de otravă, care-l pune sângele 'n ferbere clotoitoare și-l jîntuește sub stăpînirea ei, încât el nu mai e 'n stare să se depărteze cu gândul dela ea.

Serile, după ce stîngea lampa și se culca, ori nopțile, când se deștepta din somn, el

se sbătea frământat de gânduri și o vedea prin întunec ca'n aievea — câteodată cu părul despletit și desbrăcată în cămașă, cu brațele desvelite și cu sânul pe jumătate gol — încât îi venia să fugă.

Cu toate acestea ziua următoare iar se ducea unde credea că o va găsi și iar era stăpănit de rîvna de a-le arăta celor adunați împrejurul ei, că ei îi poate fi mai mult decât ori-și-care dintre dânsii.

Aceasta nu putea să dăinuiască.

Duminicile și zilele de sărbători căpitanul trecea pe la mănăstire și iar jucau, ca mai înainte, ei amândoi cu egumenul câte-va partide. Căpitanul era tot cel de atunci, dar nici despre ale militariei, nici mai ales despre nepoată-sa nu scăpa nici o vorbă. Nu-l rămănea deci lui Radu decât să ispitească pe alții.

«Da! — zicea unul, — toată lumea așa știe, că-i este nepoată».

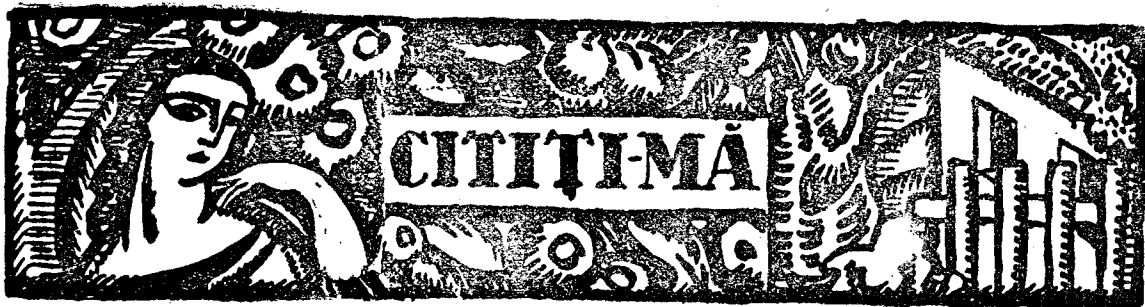
«Fără îndoială, — zicea altul, — dar un lucru ai să știi: că verișoara, cu care stă căpitanul, nu îi este Evelinei mamă, ci mătușă».

«Apoi, — adăugă iar altul, — nu pot să știu, dacă ele sunt în gazdă la căpitanul, ori căpitanul e cu chirie la ele».

Radu dădea din cap. Când a văzut-o în tîia oară i s'a părut cocoană, și i se în tîmpla și acum câte odată, că nu-i semăna a domnișoară.

Un lucru era învederat: că povățuitorul său în ale militariei nu-l socotea vrednic să-l prezinte nepoatei sale, ba nici măcar să-i vorbească despre ea.

Aceasta era o înjosire, în fața căreia trebuia să se răzvrătească în el omul, ce se simte și ține să arate, că se socotește cel

puțin deopotrivă cu alții. Mai era apoi și dorința de a scuti pe mamă-sa de cheltuieli.

Nu dar implins de alții, nu povățuit, nu ademenit, nu din slăbiciune omenească, ci în virtutea hotărârii sale bărbătești s'a activat Radu după ce și-a trecut cu mare succes examenul de ofițer.

Evelina, femeie ca toate femeile, era cu toate acestea încredințată, că numai din slăbiciune pentru ea a făcut-o, și l'a primit cu multă bunăvoință în cercul celor ce se învârteau împrejurul ei.

Cu atât mai puțin le era ferită de sbuciumări viața.

Abia acum vedea Radu, câtă dreptate avea căpitanul când îi spunea, că nu se poate viață mai plăcută decât a ofițerului — în timp de pace. — O mică inspecțiune din când în când prin cazarmă și prin grajduri, iar celelalte sunt treaba caporalilor, a sergenților și a vagmistrului, și de acolo înainte plimbări, aventuri galante, petreceri și chefuri, partide de tot felul, viață de om fără griji. Toate acestea sunt însă lucruri, care-ți aduc aminte vorba Românului, că obrazul subțire cu chelțuială se ține.

El, care n'avea de unde să chelțuiască, trecea dintr'o strămtorare în alta și se simțea mereu umilit. Lasă că-i era greu să iasă la plimbare călare pe rabla sa alături cu alții, care călăreau prost, dar pe cai de rasă, greu îi era să primească pe cei ce veniau să-l vadă în locuința lui sărăcăcioasă, greu chiar să se prezinte în uniformă, care nu totdeauna era deopotrivă cu a altora, dar îl treceau un fel de fiori când era poștit la o partidă, căci misele erau de obicei mai presus de punga lui. Cât apoi pentru aventurile galante, prea

mulți aveau ochii îndreptați asupra lui pentru ca să poată face vre-o mișcare fără ca să fie băgat în seamă. Iți venia să zici, că nu numai căpitanul și verișoara lui, ci și colonelul dimpreună cu ceilalți n'aveau altă treabă decât s'o păzească pe Evelina pentru ca nu cumva să se apropie dânsul de ea ori dânsa de el. Viață cu desăvârșire nesuferită, și el din ce în ce mai des își făcea muștrări pentru păcatul de a fi rămas în oaste punându-se în rând cu oameni, care în foarte multe privințe nu se potriveau deloc cu el.

«Iți petreci omule, viața în flecării și nu te alegi cu nimic» — își zicea el căit.

Cu toate acestea serile, după ce stingea lampa, și nopțile, când se deștepta din somn, se zbătea și acum frământat de gânduri vii și-o vedea tot ca mai înainte, iar dimineața cel dintâiu gând îi era, că iar o va vedea, iar se va cutremura sub fulgerările ochilor ei.

Era și aceasta un fel de plăcere dure-roasă, de care nu se mai sătura.

Toate acestea el nu le spunea nimănui, ci-și dedit silința să le ascundă. Unde sunt însă mulți oameni sunt și mulți ochi, care văd, multe minți, care scrutează: zadarnice îi erau silințele, căci azi vedea unul, mâne bănuiau trei, poimâne știau toți chiar și mai mult decât ceea ce era adevărat.

Nici că s'ar fi putut să fie altfel.

Odată, ba chiar și de două ori pe săptămână prietenii luau serile ceaiul la căpitanul Boancă. Acestea erau cele mai plăcute dintre serile petrecute împreună.

Păcat numai, că era totdeauna și ceva nesuferit la mijloc.

Colonelul nu lipsia nici odată, ba era

parcă toate cheltuelile serii ele le purta, căci erau din belșug și pesmeții, și prăjiturile, și mezelurile, și mai ales sticlele bine alese, ceea ce nu era lucru supărător. Șeful șefilor avea însă pe lângă celelalte și slăbiciunea de a se avânta la mise mari, ca să aibă mulțumirea de a vedea oglindirea strămtorării în fața celor cu punga mai mult ori mai puțin goală. Nu râvnea omul la câștig, dar era cuprins de o diavolească mulțumire când vre-unul se retrăgea cu punga goală.

Văzând-o aceasta, Radu își simțea inima bătând mai tare decât de obicei, când mesteca cărțile, fața i se făcea albă ca varul când cărțile îi erau bune, încât nu putea să zică mult doritul «pas», și juca cu multă chibzuință, ca nu cumva să piardă mai mult decât ceea ce avea.

El și era de obicei în câștig, și tocmai de aceea mai ales pe dânsul îl avea colonelul la masa de joc în vedere.

În jocul de cărți nu e însă hotărîtor numai bunul cumpăt al jucătorului, ci și norocul cel orb, și nu odată i se întâmpla lui Radu, că i se făcea nod în gât, începea să tremure și-i venia să amețească, — aceasta mai ales când Evelina stetea în dosul lui, i se uita în cărți și-i puneă fără de veste mâna când pe un umăr, când pe celalalt. Atunci perdea și-i venea să se scuture și să strige «Domnișoară, caută-ți de treabă! — lasă-mă în pace!»

Evelina, fiind adevărată femeie, era chiar mai simțitoare decât el, tremura și ea, ba era câte-odată să-i arunce colonelului cenușeră de pe masă în cap ori să sară la el și să-l scoată ochii cu ghiarele.

E lucru bun și plăcut să fii bogat, dar

pe cât de firește e să te bucuri de bogățiile tale, pe atât de urgisit ești dându-ți silința de a-i face pe alții să-și simtă sărăcia. Cei ce nu luau parte la joc steteau deci împrejurul mesei: unul își sorbea ceaiul, altul își deșerta paharul de vin, iar altul își mânca pesmetul ori prăjitura, își suga bomboana ori își fuma țigara, dar toți urmăreau jocul cu încordată luare aminte și cei mai mulți ar fi fost în stare să dea tot ceea ce au în pungă pentru ca Radu să nu se sperie de misele colonelului și să nu «paseze» și când are carte bună.

Intr'una din seri Radu stetea pe gânduri și număra banii ce avea pe masă. Cartea îi era bună, dar colonelul cerea mult.

Evelina, care trăsese cu ochiul la cărțile colonelului, îi dete lui Radu un ghiont și șopti «dă!»

«Pas!» — grăi acesta aruncând cărțile pe masă.

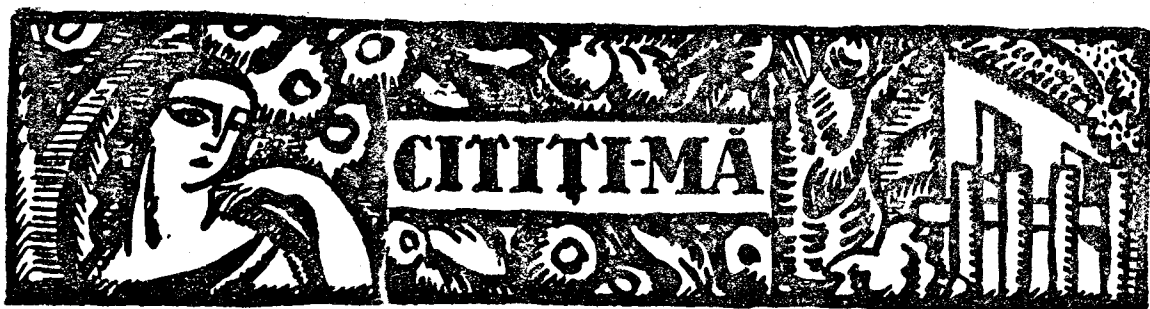
«Mai bine mă lipsesc de câștig decât să risc a păți rușinea, că n'am de unde plăti ceea ce pierd» — își zisese în gândul lui.

Colonelul își arată și el cartea, care era mică, și rîse cu multă poftă.

«Poftim — grăi Evelina. — Așa pate cine e fricos. Câștigul e partea celui ce îndrăznește!»

În auzul acestor vorbe Radul își pierdă bunul cumpăt, se făcu îndrăzneț și mult n'a trecut până ce n'a ajuns aproape de rușinea, de care ținea să scape.

Evelina număra mereu hârtiile rămase în fața lui pe masă, vedea cum scădeau, schimba fețe, tremura ca scuturată de friguri, îi venia din când în când să leșine și leși în cele din urmă la aer.

Peste puțin se întoarce și, plecându-se spre masă, scăpă acul cu care îi era prins părul și sări să și-l ridice.

Radu, tânăr bine crescut, grăbi să i-l ridice el și găsi la picioarele sale patru hârtii, două de câte o mie și două de câte o sută. În același timp iar fu ghiontit de o mână mică.

Dacă n'ar fi fost ghiontul acesta, el ar fi putut să creadă, că a pierdut cine-va banii aceia și ar fi întrebat, cine e acela. Acum îi era însă învederat, că dânsa i-a aruncat la picioare, dedea cu socoteală, de ce-a făcut-o aceasta, și-i era parcă se surpă casa și i se prăbușește în cap. Ce trebuia? ce putea să facă? Nu-i rămânea decât să strângă bani și să se ridice ca cel mai nevinovat om.

El nu se mai simția însă și nici nu mai era tot omul de mai înainte. Știa ceva ce mai înainte n'ar fi îndrăznit să creadă și nu se putea dumeri, dacă era să se bucure ori să se teamă. Juca mai departe ca ori și care om, care are de unde să piardă.

Noaptea târziu apoi, când se pregăteau cu toții de plecare, căpitanul Boancă l'a mai oprit, că are să-i spună ceva.

«Te știu om de onoare, — i-a zis după ce au rămas numai ei amândoi, — și sunt incredințat, că n'o să mai spui nimănui ceea ce din cel mai prietenesc îndemn am să-ți spun. Nu cercetez, ce ai ori ce vei fi vrând să ai cu domnișoara Evelina. Află numai dela mine, că nu-mi e nici un fel de nepoată.

E adusă aici de colonelul nostru, care a cerut dela mine, ca pentru salvarea aparențelor să li-o prezent tuturoara drept nepoată, iar pe dama de gardă a ei drept verișoară a mea... Mi-ași fi făcut muștrări, dacă nu

și le-ași fi spus acestea, pe care nimeni afară de noi nu mai are să le afle».

Radu se uită uluit când în tavan, când la dușumele, când împrejurul său și nu mai găsea ușa, ca să iasă spre a se întoarce acasă.

«Urătă lume!» — își zicea el.

V.

Sosit acasă, Radu, deși trecuse miezul nopții, și-a pus șeaua pe cal, a încălecat și a ieșit din oraș, nu însă, ca de obicei, la deal, în văile răcoroase, ci spre șesul întins, pe unde venise dela Titu.

I se înfipsea, în minte gândul, că numai trecând în goană mare prin tăcerea nopții liniștite poate să scape de frământarea sufletească, în care se afla.

Flutura din când în când prin prejurul lui câte un liliac, și mai de pe aproape ori mai de departe se auziau orăcâit de broaște, țipete de ale păsărilor de noapte, strigătele stolurilor de rațe sălbatice ori buburile bouului de baltă: el nu vedea și nu auzia nimic din acestea. Iși aducea numai aminte, cum a plecat odată așa razna la schit, cum, coborât în vale, nu mai vedea schitul și cum a rătăcit ziua întreagă pe drumurile de dânsul ne mai umblate.

«Unde ai plecat și unde ai să ajungi? — când și pe unde o să te întorci?» — se întreba el și iar se întreba.

Prin romanele ticluite de autorii isteți întâlnim așa ziși eroi, tipuri plâsmuite potrivit cu faptele ce au să săvârșească pentru ca să câștige simpatiile cititorilor. Radu Miezin nu era asemenea erou plâzmuit cu multă lăscușină, ci om în oase și carne, care trăește în mijlocul altor oameni tot din carne și oase ca el, un muritor ade-

vărat, care vrea să scape de zburciună și să se bucure în toată lărgimea de viață.

«Ei, și!? — a zis dar în cele din urmă. Și dacă e așa cum zice căpitanul!? — Puțin îmi pasă ce-i este ea colonelului! Ba chiar cu atât mai bine! Eu sunt bărbat și după rânduiala firii am să alerg după femeie, iar nu să fug de ea.

Dacă colonelul, om acum nu tocmai tânăr, cheltuia cu amândouă mâinile de dragul Evelinei, smintit l'ar fi socotit toată lumea pe Radu, dacă ar fi căutat să scape de ea.

Dar Evelina era păzită nu numai de colonelul ei și de așa zisa mătușă, ci și de căpitan.

Zadarnică e paza femeii, care nu vrea să se păzească ea însăși pe sine.

«Dacă își înșeală el soția cu mine, de ce să nu-l înșel eu pe el cu altul!?» zicea dânsa și știa să găsească totdeauna timp și prilej de întâlnire.

Nu era însă numai atât.

Când el a voit să-i înapoeze banii aruncați la picioarele lui, ea s'a supărat.

«Ba să mă lași în pace! — i-a zis. — Nu ți i-am dat din slăbiciune pentru D-ta, ci pentru-că nu mai puteam să sufăr bucuria, de care era cuprins când vedea că perzi și-o să ajungi în curând să nu mai ai bani. Mi-ai făcut o mare plăcere jucând înainte fără de pierdere.»

Ce mai putea el să facă!? Dacă era vorba să n'o jignească, nu-i rămânea decât să-i fie pe plac.

«Are colonelul de unde să dea, îi fac o plăcere când cer, — zicea iar dânsa, — și e pentru dânsul o mulțumire să-mi dea: de ce să-l lipsesc de mulțumirea aceasta!?»

Peste cât-va timp dânsa i-a făcut rost de un minunat cal de rasă.

«Nu călărește, — îi zicea, — nici unul ca tine, și-o fac pentru ca să am mulțumirea de a te vedea călărind pe un cal cum ți se cuvine.»

I-a făcut și plăcerea aceasta și fel de fel de alte plăceri i-a mai făcut, căci dânsa șinea ca el să-i întrecă în toate privințele pe toți, iar la aceasta șinea și el, căci încă de copil mic era deprins așa.

Deși însă toate îi mergeau în plin, mulțumit ne putea zice că este, și încăleca iar, acum pe minunatul său cal de rasă, și trecea ca gonit de iele prin tăcerea nopți liniștite peste câmpia întinsă.

Umbla ca pe spini și pe jeratic de-i venia câte-odată să fugă în lume, ca să i se piardă urma.

«De ce te zbați fără de nici un rost? — îl dojenia Evelina. — Bănuiește, parcă, bătrânul ceva, dar îi trece bănuiala îndată ce mă plâng, că mi se urăște aici și-i spun, că doresc să mă întorc la București.

«Dar dacă mâne ori poimâne el nu mai bănuiește, ci se încredințează? — își zicea Radu — Ce fac eu atunci? cum mă descurc? cum scap!?»

Mânia colonelului tot o mai înfrunta, dar îl strivia gândul, că Evelina nu e numai a sa, și fruntea i se umplea de sudori reci când își dedia seamă, ce vor zice camarazii săi, ce vor zice foștii săi colegi, ce va zice lumea când se va învedera, că el a primit să fie întreținut de o întreținută.

Era omul căzut în cel mai urât păcat, care se ascunde tremurând în fiecare clipă de temerea, ca nu cumva adevărul să fie dat pe față, și-i era rob umilit Evelinei,

căci ea putea să-l dea dintr'o clipă de gol.

Ea ar fi putut, la urma urmelor, să se fălească cu cele ce pentru el erau o mare rușine.

Iar mai presus de toate se ridica neînfrânata căință a omului, care se simte mai prejos de ceace își închipuise, că era să fie.

«Nenorocitul, ce-ai făcut!? — se tânguia. — Unde ai ajuns și ce are să iasă din tine!?»

Iară și iarăși era copleșit de simțământul, că nu s'a învrednicit să se folosească de darurile, cu care era înzestrat din naștere, și-și petrecea viața în flecării și cu nimicuri.

Evelina era și ea de părerea, că rău a făcut el de a rămas în oștire, dar nu-i dedea mâna să i-o și mărturisească aceasta, căci nu l'ar fi putut avea, dacă el ar fi trecut în rezervă. Dacă însă pe el îl strivia gândul, că ea nu e numai a sa, avea și dânsa clipe, în care era stăpânită de dorința de a fi numai a lui, ceace nu prea era cu puțință câtă vreme el se afla în oștire. Atunci scăpa și ea vorba, că mai bine ar fi pentru el să treacă în rezervă.

Așa au trecut nu numai săptămâni și luni, ci chiar și câți-va ani de zile, și cum trecea timpul, el se făcea din ce în ce mai posomorît și mai morocănos, iar dânsa, deprinsă din ce în ce mai mult cu asemenea viață, se păzia din ce în ce mai puțin, încât azi unul, mâne altul se mira, că bătrânul colonel tot n'a ajuns să alle, cum se zice, ceace știe satul.

Adevărul era însă cu totul altul.

Camarazii lui Radu înaintau azi unul, mâne altul în rang, iar el rămânea mereu pe loc. Înaintarea lui atârna adică dela cine-va, care stăruiă, ca ea să fie făcută.

El fu în cele din urmă chemat la colonelul acum cu câți-va ani mai bătrân.

«Cred că dai cu socoteala de ce te-am chemat», — îi zise acesta ținându-se țeapăn, uitându-se de sus în jos la el și rostind vorbele cu toată asprimea.

Radu clipi odată din ochi și se făcu verde la față.

«Sunt trecut la pensiune cu gradul de general,— urmă colonelul,—și zilele acestea am să mă întorc acasă. Mai nainte de a pleca, țin să mătur în casa, pe care o părăsesc, ca să nu las gunoiu în urma mea. Câtă vreme am fost aici, gura lumii nu s'a pornit și am purtat de grijă, ca scandalul să nu se producă. Pentru-ca nu cum-va scandalul să urmeze după plecarea mea, te sfătuiesc să-ți ceri trecerea în rezervă. Altfel ași fi nevoit să iau măsuri spre a scoate din oștire pe un om vinovat de fapte, în urma cărora nu mai e vrednic, ca oamenii cum se cade să-i dea mâna».

După ce le-a grăit acestea, el i-a făcut semn, că poate să plece.

Radu a stat o clipă nemișcat — par'c'ar fi voit să dea un răspuns. Ce-ar fi putut însă să răspundă!? — A plecat cu pașii șovăitori ai omului cuprins de simțământul, că nu-i mai rămâne decât să ia revolverul și să și-l descarce în cap.

Ar fi și făcut, poate, așa ceva, dacă n'ar fi fost prea lung drumul până la el acasă. Setea de viață a omului nu numai tânăr, ci totodată și sănătos e însă prea mare pentru-ca asemenea simțăminte să nu fie în curând covârșite de ea. Mai nainte de a fi sosit acasă el a început să se încredințeze pe sine însu-și, că lumea e mare și viața destul de lungă pentru-ca schimbări mari să se poată petrece în desfășu-

rarea ei. Se simția foarte nenorocit și îi părea rău de a fi făcut ceea ce făcuse, dar încetul cu încetul a ajuns să se desvînovească plângându-se de soarta rea, care i-a scos în cale pe Evelina, ispititoare cu zâmbet demonic și cu ochi fulgerători, de sub stăpânirea cărora n'a putut să scape. Avea chiar clipe, în care ar fi fost în stare să-i descarce ei revolverul în cap.

N'a făcut-o nici aceasta: și-a cerut trecerea în rezervă, și-a vândut calul și ce mai avea, a luat deocamdată un concediu și a plecat acasă — îmbărbătat de gândul, că e larg în lume locul pentru oameni ca dânsul.

Mama lui se bucura, că fiul ei nu mai rămâne în oștire, cum s'a bucurat și când a luat hotărîrea de a se activa, căci ceea ce făcea dânsul în gândul ei nu putea să fie decât bine. Pierduse, ce-i drept, câți-va ani, dar și-a format caracterul, așa zicea mama lui, căci prin serviciul militar se oțlesc caracterele.

Vorba e, ce face mai departe. Își începe studiile acum ori își caută vre-o slujbă. Deocamdată nu era zorit: avea din ce să trăiască și mai putea să aștepte până ce nu-și va fi găsit ceva potrivit cu exigențele lui.

Se plimba, când ziua era frumoasă, pe Calea Victoriei, dela colțul Bulevardului până la palat.

Ici se împedeca de unul, colo de altul, fel de fel de mutre necunoscute, pe lângă care trecea nebăgat în seamă și nepăsător. Când se întâmpla însă să vadă din depărtare și câte un cunoscut, el își urma drumul cu ochii în pământ ori se opria pe la galantare.

I se întâmplase adică într'una din zile, c'a întâlnit pe unul dintre foștii săi colegi, un

prostânac era coada clasei, acum inginer la căile ferate.

«Uite! — exclamă acesta din depărtare.— Iată Radu al nostru! Dar tu ce țe-ai făcut?— Te-ai dat la fund cași când ai fi intrat în pământ. Noi ne așteptam să-ți meargă cât mai curând vestea, când colo nu-ți ma dăm de urmă».

Radu răspunse ceva pe bâlbâite, iar de acolo înainte băga mereu de seamă, ca nu cum-va să-i mai iasă asemenea oameni în cale.

Când îi este însă omului dat să dea în gropi, nimeni nu poate să-l oprească acasă.

Câteva zile în urmă a citit un mare afiș, prin care publicul capitalei era vestit, că d-l Aron Velcu va ținea o conferință — la Atheneu.

«Aron Velcu?» — își zise el cuprins de mirare.

Conferențiarul era unul dintre foștii săi colegi de liceu, un fel de mediocritate. Ținea să se ducă pentru ca să vadă, ce-a putut să iasă dintr'un asemenea «tip».

Erau acolo la Atheneu mulți dintre foștii săi colegi, toți oameni făcuți, fiecare cu rostul lui bine hotărît, unul profesor secundar, altul avocat, iar altul judecător la tribunal, funcționar la cutare ori cutare ministerii, asistent al unui medic cu renume, inginer bine situat ori docent universitar. Toți fuseseră la liceu în dosul lui, iar acum el era nevoit să se întrebe: «Și tu ce-ai ajuns!?»

Unii treceau pe lângă dânsul fără ca să-l bage în seamă, alții îl salutau din depărtare dând boierește din cap și numai pușini de tot se opriau să-i strângă mâna și să-l întrebe, cum se face de se află în București.

Chinuitoare îi erau bucuriile revederii.

Îl vedea mereu în fața sa pe colonelul, auzia vorbele rostite de dânsul, se întreba la tot pasul, dacă oamenii, pe care-i întâlnește în calea sa, nu cum-va știu, de ce anume și-a cerut trecerea la rezervă, și iar zicea, că nu mai e pentru dânsul loc în lumea aceasta.

După toate cele petrecute la ce se mai putea aștepta? — Viața, pe care mi putea s'o aibă, era ea vrednică de a fi trăită?

Gândul de a se pierde unde nimeni nu-l știe iar i se ivia din ce în ce mai stăruitor în suflet.

«Am să mă duc în America și să pornesc acolo o nouă viață!» — își zise el îmbărbătându-se încă odată — ca omul osândit la moarte, care își așteaptă în toată clipa sfârșitul și tot se mai amăgește cu nădejdea, că o să scape prin vre-o minune omenește neînchipuită.

Minuni nu se mai ivesc însă.

Cu cât mai mult se gândia, cu atât mai puțin se socotea pe sine însuși destoinic de a pleca așa numai el singur în o lume pentru dânsul cu totul străină. Nu-l știa, ce-i drept, nimeni în acea lume depărtată, dar se știa el însuși pe sine cu toate faptele, de care se căia, și cu toate neajunsurile firii sale de om lipsit de voință, care nu e în stare să se folosească de darurile, cu care e înzestrat din naștere.

Nu! așa numai el singur nu putea să plece.

Dacă și-ar mai fi avut calul, ar fi încălecat pe el și ar fi plecat ca alte dăți fie spre Domnești, fie spre Bragadir, fie spre Jilava ori spre Pantelemon ca să-și potolească firea trecând ca gonit de iele prin tăcerea nopții liniștite peste câmpia întinsă. Ne mai putând s'o facă aceasta, el umbla zile și nopți dearându-l prin împrejurimile Bucureștilor — buimac de nu mai știa în cotro să apuce.

În cele din urmă, s'a oprit apoi la gara de Nord, și-a scos bilet până la Titu și a plecat la Târgoviște, ca să vadă, ce s'a ales de Evelina și ce zice ea.

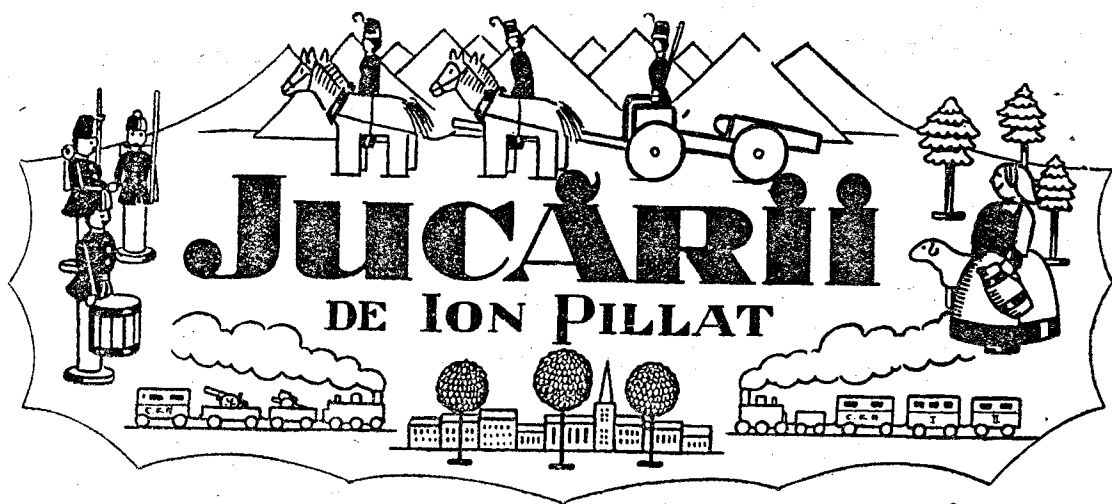
Două zile în urmă ziarele din București au publicat următoarea notiță:

Un accident nenorocit. Unul dintre călătorii trenului accelerat ce-a plecat ieri seară spre Craiova, voind să treacă din vagonul, în care se urcase la București, în vagonul restaurant, a alunecat de pe platformă între roatele trenului, care l'au strivit, încât nu i s'a putut constata până acum identitatea.

Despre cele ce vor fi urmat nu a luat nimeni notiță.

Ion SLAVICI.

*Dar ce m'a pus, în seara aceasta de Crăciun
Să iau în mână lampa, să dau în lături ușa?
In fața mea stă calul de lemn și stă păpușa
Cu suflet de țărățe, nevinovat și bun:*

*Stă micul tren mecanic în gara lui cea mică;
Stă —câmp de luptă— masa soldaților de plumb,
Ca galbene ghiulele stau boabe de porumb,
Stricând orânduiala oștirii fără frică.*

*Și stă deschis de-atuncea albumul de imagini
Ce deschisese țara de fantasmagorii,
Azi chipurile-i șterse, sunt numai mărturii
Că ochiul nu revede la fel aceleași pagini.*

*Căci unde-i trenul fulger pentru'ncojurul lumii?
Armatele pornite spre stăpânirea ei?
Păpușile sfioase în rochiile de femei
Prîmindu-ne iubirea sau îndrăzneala glumei?*

*Cu primul dor de ducă ce'n mine isvorât-a,
Azi unde-i calul Vinteș să sufle foc pe nări ?
Aceste biete lucruri ce fură întrebări,
Să fie mai reale când moarte's într'alâta ?...*

*În față am doar calul de lemn, am doar păpușa
Cu suflet de tărățe, nevinovat și bun,
Și mă gândesc în seara pioasă de Crăciun
În care'mbătrânirea și-a strecurat cenușa.*

*Că va sosi și ziua când fără ochi și mână
Voi reveni — de ce nu? — în vechiul meu iatac
Spre a simți cu milă cum toate se prefac
În jucării menite streine să'mi rămână.*

*Ca'ntotdeauna sta-vor : Și tocul și caietul
Și fila încărcată cu colb de poezii,
Într'un pahar, mixandre uitate-or putrezi,
Și cucul din ceasornic își va urma tabietul.*

*Și versurile mele îmi vor cerși oprirea.
O, strofele pe care, ani lungi, ca un zaraf
Le-am strâns cu sârg în suflet, le-am cântărit în vraf,
Gândind cu vorbe de-aur să cumpăr nemurirea !*

*Dar sfintele silabe cu rimă și cenzură,
Ce-mi sunt acuma: cântec, icoană și parfum,
Nu vor pătrunde până în visul meu postum
Descătușat din steiul de plămăntească sgură.*

*Voi recunoaște totuș pe polița unică:
Poeme de-Eminescu, Flori sacre, Amăgiri...
Și fata mlădioasă cu coapsele subțiri,
Ce-n patu-mi doarme goală, în ghem ca o pisică.*

*Le-oi recunoaște toate, nepricepând nimic
Din câte astăzi, omul ce sunt, iubeste'n ele
Și le-oi privi cu-aceiași mirare ca pe-acele
Religve moștenite de la copilul mic.*

Ion PILLAT.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CRĂCIUNUL SFÂNTULUI COPIL FEODOR

de Gala Galaction

AINE e Nașterea Domnului. Omătul s'a așternut adânc în stepă, adânc până la genunchiul calului. Deabiã azi de dimineață sitele ce-

lului s'au oprit din cernut și creștinii troeniți, au început să croiască părții și să-și desgroape gospodăriile. Spre seară, soarele a biruit mânia iernii și pe stepa albă, a țesut vis ușurel de primăvară, sămănat cu părute brânduși.

Satul se cunoaște anevoe din zăpadă. Deabiã fuiorul fumului, tors din coșul izbei, mai spune celui ce trece în depărtare că aici sunt suflete cari așteaptă bucuriile Crăciunului. Totuși, în jurul vetrelor, nu mai este voia bună din trecut. Drept este că lupii n'au mai mâncat nici un cal și nici altă pricină de supărare nu s'a mai ivit în sânul obștiei. Dar acest sălaș de oameni, cu aproape o sută de case, are numai o preoteasă văduvă și nici un preot! Mama Zenovia a rămas văduvă de sfinția sa părintele Grigori, acum doi ani — și numai cu preoteasa, o biserică pravoslavnică n'are altar deschis și n'are taine!

Au mai rămas cântărețul Achim, un

bătrân de ispravă și nepotul părintelui Grigori, copilul Feodor — bunătate de copil — dar și cu ei e tot atât. Preotul n'are pereche pe pământ, fiindcă darul lui e lucru sfânt și i-l dă numai Vlădica.

Feodor tânjește greu dela moartea părintelui Grigori. Cu toate că știe bine că sfântul adormit stă azi undevă sus, unde nu mai ninge și nu mai îngheață, copilul nu poate să se mângâe. El a crescut în altar, lângă răposatul preot, ajutându-l la toate cele de trebuință. Feodor îngrijea să nu se stingă focul; el dădea — când venea timpul — cădelnița încolăcită de șerpilii fumului de tămâe; el plimbă lumânarea cea mare înaintea părintelui; el avea grijă de perdeaua dela Ușile Impărătești. Timp de aproape șapte ani, auzise și învățase tot ce se citește în biserică. Știa pe dinafară multe cazanii și toate pildele și întâmplările din Sf-ta Evanghelie.

Și azi bisericuța din cătun era fără preot. De doi ani, în altar nu mai ardeau făclii. În firida proscomidiei, sfințele odoare odihneau neatinsse. Feodor mai intră câteodată, mai mătură pardoseala, mai mătură păianjenii și suspină cu cucernică tristețe, lângă sfân-

tul prastol, învelit peste tot cu o pânză de mătase, țesută de Mama Zenovia.

Așa obidă, așa dor de toate zilele umpleau inima lui Feodor. Avea patru-sprezece ani și era mai voinic decât toți ceilalți băieți de vârsta lui, dar el rămăsese de copil — cu obrazul rotund și rumân, cu ochii nevinovați ca florile cicoarei — și sfios și neștiutor de câte sunt în lume.

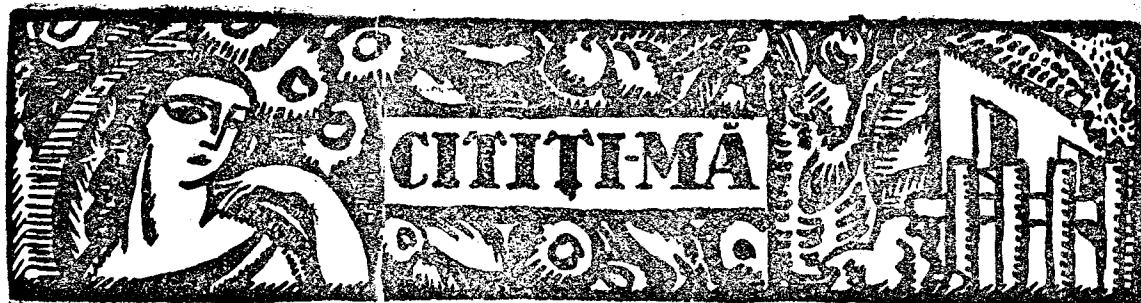
Părerea de rău că nu au preot îi coprindea destul de des și pe ceilalți creștini. Când venea o zi mare, se adunau ca și altădată, în biserica lor și ascultau pe dascălul bătrân cum cântă și laudă pe sfântul zilei, sau ascultau pe Feodor cum citea de frumos Cazania. Dar ușile altarului stăteau închise, fiindcă părintele Grigori se mutase la cele vecinice! Și bieții oameni, depărtați de cealaltă lume, se înapoiau acasă cu inima grea, neștiind care este voia Domnului cu ei și nepricepuți cum să facă să mai găsească un preot, dacă nu așa de sfânt și de bătrân ca părintele Grigori, dar măcar cât părintele Vasili, din cătunul vecin. Noroc mare, pentru creștini, că, dela moartea duhovnicului lor, nu mai murise nimeni în sătuc. Dar veniseră o droae de copii și fuseseră câteva nunți și un maslu. Și cât de greu le-a fost, până ce-au izbutit să aducă din împrejurimi pe preoții cari să deslege aceste pricini de căderea bisericii! Cum să prididească patru preoți zece cătune, zburătorite pe largul unei stepe de optzeci de verste? Părintele Vasili din Dobrodolsk e încă tânăr, călărește ca un cazac zaporojeț și are opt cai iuți ca vijelia, dar mai sunt încă două-

trei cătune cari vin, pe toată ziua, și-l trag de sfântu-i cojoc!

Așa se face că în acest Ajun al Nașterii Domnului, după o zi și o noapte de ninsoare și la această vecernie limpede ca ghiața — prin care soarele se vede ca un ban de aur prins în ghiață — creștineasca veselie, în cătun, eră hotărnicită de tristețe. Ce blagoslovenie mai are adunarea lor din biserică, dacă lipsește sfânta liturghie? E adevărat, că anul trecut, tot la Nașterea Domnului, când creștinii erau adunați în sfântul locaș să-l audă pe dascălul Achim, bătrâna Trefimova a văzut Ușile Impărătești cum se deschid și pe răposatul popa Grigori, îmbrăcat în sfințele odăjdii, cum blagoslovește pe creștini... Dar chiar dacă Trefimova nu visase, părintele Grigori venise, de dincolo de pragurile pământești, ca un sfânt ce eră, ca să-și vază altarul unde slujise o jumătate de veac și pe dosădiții lui copii duhovnicești. Lor le trebuia un preot de pe pământ, care să-i boteze, să-i cunune, să-i deslege și să-i înmormânteze.

Dar nimeni nu eră mai îngrijit, pentru această obștie creștină, văduvă de duhovnic, ca starostele, Moș Alexei. La vecernie, fusese la biserică, se uitase cu jale la altarul adormit și fără nici o lumină, se uitase la Moș Achim cântărețul și se uitase cu deosebire la Feodor, copilul nevinovat, care stătea, plin de cucernicie, lângă strană, și cântă cu Moș Achim.

Apoi, Moș Alexei venise acasă, cu zăpada până la genunchi, tropăise prin ogradă și prin șură, mai rânise nămeții de pe lângă cotețe și se cuibă-

rise, plin de gânduri, lângă focul din vatră.

Altă dată, la apusul soarelui, părințele Grigori, mergea din casă în casă și făcea sfințirea apei... Acum, iată că soarele se lasă pe stepa fără margini și nici o lumânărică nu tremură în sat. Ferice de cei din Dobrodolsk! Ei au preot! Au bucurie! Au Crăciun!

Mama Glafira, tovarășa lui Moș Alexei, dă zor prin toată izba, și face tot ce poate ca să insenineze fruntea moșneagului. Știe ce-i lipsește. O, dacă ar mai fi în viață popa Grigori! A pregătit, cu toată cuviința și după dătina străveche, borșul cu masline și cu hribi, *cutea* de grâu fiert, amestecat cu miere și cu miez de nucă, *uzvarul*, din poame uscate, și colacii ce ruți de datină.

Moș Alexei are un gând pe care-l dă pe față aproape de ceasul de cinare:

— Mătușă, eu zic că este bine să poftim ian-seară, la cină, pe preoteasa văduvă și pe copilul Feodor.

Mama Glașa îi răspunde:

— Tătucule, zici totdeauna bine și astă seară ai zis și mai bine. Să poftim la cină pe Mama Zenovia și pe copilul Feodor.

— Atunci să dea Ilia o fugă până la preoteasa!

— Ilia, să dai o fugă până la preoteasa!...

— Și să-i spună că o poftim cu cinste la cina de Ajun. Și să aducă și pe Feodor.

— Și să-i spui că Tătuca Alexei o

poștește cu cinste la cina de Ajun. Și să aducă și pe Feodor!

Ilia, înfundă căciula pe urechi și târând cojocul după el și răbufnind cu cizmele prin zăpada care se scufundă ajunge la casa preotesei și-i deslușește cu plecăciune care este dorința și poftirea Starostelui Alexei.

Preoteasa dă răspuns că vine fără întârziere. Apoi, măsoară lui Achim — rămas în casa răposatului preot-tainul lui și deșteaptă din visare pe Feodor.

— Auzi Fedia, ne cheamă, la cină, Moș Alexei!

Preoteasa și Feodor trag cojoacele pe ei, și cu cizmele lor cu carâmbi de păzlă groasă pornesc prin omătul răscolit. S'a lăsat un ger greu ca de plumb. Din tăria oțelită scapără mii de scântei albastre și fiecare stea pare un ciocănel de argint, care izbește și scapără. De ger, scânteiază toată stepa. Câteva lumini, galbene ies, pe fci pe colea, deasupra zăpezii, din ferestruicile caselor troenite.

Mama Zenovia și Feodor ajung la poartă și strigă pe Ilia. Căinii încep să latre și ușa se deschide. Din gura ei, ca din gura unui cazan care fierbe, năvălește afară un nor de abur și din abur se zămislesc Alexei și Ilia. Alexei vorbește către oaspeți:

— Bine ați venit în casa mea! Să ne veselim cu toții, ca păstorii din Betleem, când au aflat pe Pruncul nou născut!

Alexei duce pe oaspeți în odaia cea mare și-i poștește să șcază pe divan,

în fața peretelui plin de icoane. Preoteasa și Feodor se închină cucernici la icoanele așezate spre Răsărit și se așează pe divan. Apoi încep să vină, pentru îmbrățișare și urări, Mama Glășa, fetele lui Alexei, un băetan mai mic și nevasta lui Ilia, care este rube-denie cu stăpânii. Toți ar fi plini de voe bună, căci este seara sfântă între sfinte când Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Christos s'a născut în ieslea din Betleem. Dar cu cât ar fi mai mare voia lor cea bună, dacă ar mai fi între ei popa Grigori, sau și altcineva, cu chip și cu cin de preot!

Masa a fost pregătită de cu vreme. Colaci, străchini, linguri de lemn, năstrepe și un fedeleș cu vin de mere stau cu dichis pe masă. Mosafirii și casnicii se așează în jurul ei și Starostele și Feodor spun rugăciunile de mulțumită, convenite unei mese de creștini.

Nadia, nevasta lui Ilia, stă la masă, dar și slujește. Vine, întâi, castronul cu borș, fiert, după datină, cu masline și cu hribi. Starostele împarte tuturor cu polonicul și spune, bisericos:

— Maslinul crește în Țara Sfântă. Untdelemnul e pomenit și binecuvântat pretutindeni în Sfânta Scriptură. În Joia Patimilor, Domnul nostru Iisus Christos a asudat, pentru noi păcătoșii, sudori de sânge și era în Grădina Maslinilor.

După borș se ivește o farfurie mare cu pește prăjit. Starostele împarte și amintește celor de față ce se spune la sfârșitul Evangheliei Sf. Ioan:

Domnul, după Înviere, a mâncat cu ucenicii, lângă marea Galileei, pește fript pe cărbuni.

Pe urmă, Nadia aduce „cutea”, într'un ceaun de spijă, gustarea care nu poate să lipsescă dela masa din A-jun. Moș Alexei împarte și lămurește.

—Ucenicii Domnului, umb'ând printre holde și flămânzind, au rupt spice, le-au frecat în palme și au mâncat bobul grâului. Pentru noi și pentru slăbiciunile noastre, Domnul a îngăduit să adăogăm la grâu — miere, nuci alune și alte roduri dulci.

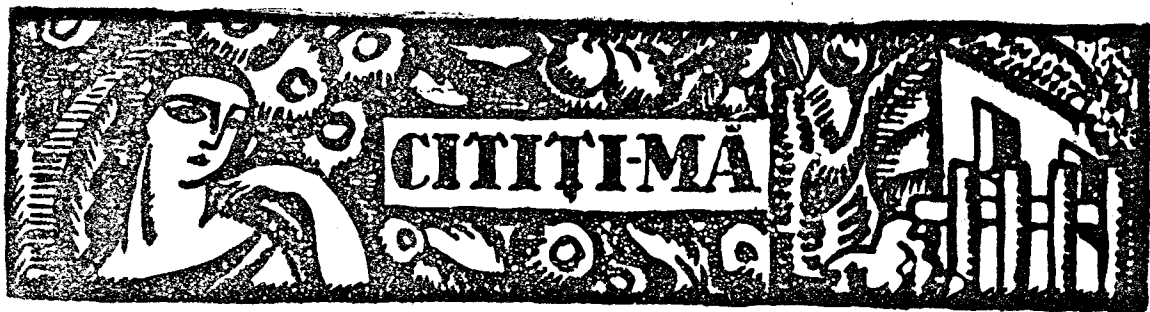
La sfârșit, Nadia se arată cu tingirea cu „uzvar”, chiseliță din poame uscate astă vară și păstrate, pe gratie, în pod. Moș Alexei pune cu polonicul în strachina fiecăruia și tâlcuește:

—Uscate ar fi deapururi inimile noastre și fără nici o dulceață viața ome-nească, dacă Dumnezeu n'ar fi trimis peste noi izvoarele Sfintei Evanghelii și darurile Duhului Sfânt!

La paharul al treilea și cel din urmă, pe care poate să-l golească un creștin cuviincios, Moș Alexei și-a oprit privirile asupra preotesei și asupra lui Feodor.

— Acum, zice Alexei, am să vă grăesc și dintr'ale mele. Noi suntem creștini și nu mai putem trăi fără de popă. Dar unde vom găsi noi un popă, bucuros să se sălășluiască în băraganele noastre! Trebuie să-l facem noi! Acum, eu, Mamă Preoteasă, am pus ochii pe Feodor. Dumnezeu să ni-l crească și să ni-l slobozească preot!

Mama Zenovia se uită, mirată, la staroste, privește pe ceilalți meseni, privește pe cele trei fete ale lui Alexei și mai ales pe Lukeria, cea mică, și i se pare că începe să priceapă... Alexei e om cucernic și iubește bis-

rica și pe frații săi creștini. Este datoria lui să se gândească, în locul norodului, la viitorul preot. Dar Alexei are și trei fete și Lukeria, cea mică, e deșteaptă și frumoasă. Nu i-ar stă ei bine preoteasă?

Moș Alexei zice mai departe:

— Eu, Mamă Preoteasă, voi vorbi mâine cu părintele Vasili, căci va veni după amiază pe la noi, și voi pune la cale, cu sfinția sa, cum să trimitem pe Feodor, la seminar, cât mai curând, după sărbători. Auzi tu, Fedia? Te trimitem la seminar, să înveți cartea care mai trebuiește și să te faci preot, aici în sat la noi.

Feodor ar fi voit să răspundă, dar buzele se mișcă zadarnic. Răspunsul rămase în inima lui: „—Da, tată Alexei! Vreau să slujesc în fața Domnului!”

În aceiași clipă, se auzi afară un cântec limpede și pătrunzător:

Voi meseni, la cină, în seara aceasta mare,
 Sculați-vă! Sculați-vă! și vă uitați la ceruri
 Și spuneți-ne: Care e steaua prooroacă?
 Iar dacă n'o știți nici voi,
 Veniți cu noi alături, tovarăși să ne prindem,
 Căci am pornit la drum — la drum spre Betleem

Era un cântec vechi din stepă, cu care colindătorii, o seară mai nainte, colindaseră pe la casele creștinilor. Astă-seară, însă, cântecul avea alt tâlc. Flăcării din sat se adunau, de la izbă, la izbă, și porneau cu ceata, la biserică, în satul Dobrodolsk. Iar acolo se risipeau pe la prieteni și dormeau un pui de somn, până la clopotele de după miezul nopții. Feodor se gândise toată

ziua la drumul spre Dobrodolsk și la liturghia de după miezul nopții...

În inima lui cea cu totul cucerită de dragostea celor sfinte, se sălășluisese cu statornicie, drept orice suspinare, drept orice vis, drept orice dorință, cuvintele psalmistului: „Cât sunt de iubite locașurile tale, Doamne al puterilor! Dorește și se sfârșește sufletul meu după curțile Domnului. Inima mea și trupul meu s'au bucurat de Dumnezeu cel viu. Că pasărea și-a aflat ei-și casa și turtureaua cuib, unde să-și pună puii săi: altarele tale, Doamne Savaoth, Împăratul meu și Dumnezeuul meu. Fericii cei ce locuiesc în casa ta! În vecii vecilor te vor lauda... Că mai bine este o zi, în curțile tale, decât o mie, departe de tine.”

Feodor se ridică de la masă și se închină, mulțumind lui Dumnezeu. Sărută mâna celor bătrâni, îmbrățișează pe cei tineri și zice, cu cușma în mână:
 — Eu mă duc la biserică, împreună cu parubkii.

Moș Alexei răspunde: — Fedia, mergi cu Domnul și spune părintelui Vasili că mâine după amiază îl așteptăm negreșit!

Mama Zenovia îi zice: — Fedia, strânge bine cingătoarea peste tulpă și îndeasă căciula pe urechi!

Parubkii îl primesc pe Feodor cu prietenie, cu veselie:

— La mulți ani, cărturarule! Să trăești, vlăstar de popă! Vino lângă mine, Fedia!

Și pornesc cu toții, prin noaptea scăpărătoare și prin zăpada care scârțâie sub valenki. Pe înserate, au venit oa-

meni din Dobrodolsk și alții de aici din sat s'au dus acolo. Zăpada e croită și depărtarea dintre cele două cătune nu este mai mare ca șase-șapte verste. Sunt cu toții vreo treizeci de flăcăi, cu tulupe lungi până peste genunchi și cu toege în mâini. Parubkii merg în șirag, în felul cocorilor. Cel din frunte este cel mai în vârstă și știe bine pârția. Feodor vine cel din urmă și e atât de plin de simțirea lui, de lumina făcliilor sfinte, de frumusețea podoabelor preoțești, pe cari le va purta și el, încât deabiă aude cântecile tovarășilor și se ține după ei mai de departe. E un ger care ustură obrazul, dar Feodor nici nu-l simte și merge în neștire, cu mintea la seminarul unde îl va trimite Moș Alexei și la preoția de care Domnul îl va face vrednic, într'o zi... „Cât sunt de iubite locașurile tale, Doamne al puterilor! Dorește și se sfârșește sufletul meu după curțile Domnului!... Că pasărea și-a aflat ei-și casă și turtureaua cuib, unde să-și pună puii săi...”

Dar pe când Feodor mergea prin troianul nesfârșit, cu urechile vrăjite de cântări bisericești, hotărârile Celui Atotputernic se închegau într'altfel. In acelaș ceas, viitorul preot din satul lui Moș Alexei și viitorul soț al Lukeriei, zbură într'o troică, la sânul lui tată-său, care îl aducea acasă, dela seminar...

Și Feodor a mers mereu înainte... Glasurile parubkilor se auzeau în stepa troenită, când mai sus, când mai jos, acî fâlfâind ca niște stihuri din psaltichie, acî ca niște chemări de cocori

rătăciți. Dar Feodor se adâncea din ce în ce mai mult, în visul său plin de slavoslovii îngerești.

Și, odată, pare că unul din parubki au venit lângă el și i-a spus cu un grai dulce, necunoscut: Fedia, cât va fi de frumos la biserică! Și au mers alături, înainte. Feodor nu putea să vadă deslușit cine este feciorul care venise lângă el, dar se simțea atât de bine și-i eră nespus de drag că și acest băiat iubește, ca și el, curțile și podoaba casii Domnului!

Și-au ajuns la biserică și au pătruns înăuntru, printre mulțime de norod, de bătrâni, de femei, de copii, cari cântau la olaltă, cu atâta evlavie și cu atâta dulceață cum Feodor nu auzise niciodată. Băiatul care însoțea pe Feodor l-a apucat de mână și l-a dus cu el mai aproape de altar, trecând încet printre credincioșii adunați în sfântul locaș. Dar Feodor nu cunoștea pe nimeni de acolo și se miră ce s'au făcut parubki, soții lui din noaptea aceea. Ar fi voit să întrebe pe însoțitorul lui, dar cântările erau așa de mângâioase și de line, că mirarea lui se risipea și nu putea să se mai lege în cuvinte.

Și au venit spre catapiteasma luminată și ferecată în aur. Feodor ar fi voit să prindă un cuvânt, ori dela cântăreți ori dela preot, ca să-și dea seama unde se găsește sfânta slujbă. Dar atunci, preotul se ivește în Ușile Impărătești, îmbrăcat în podoabă mare, și Feodor vede cu uimire că nu eră părintele Vasili din Dobrodolsk., Nu eră părintele Vasili, ci părintele Grigori,

crescătorul lui Feodor, și mutat la cele vecinice acum doi ani. Atunci Feodor se întâlnește, ochi în ochi, cu băiatul care l-a adus de mână. O prietenie negrăită, plină de dumnezeiască gingășie, strălucește în această privire pe care Feodor o vede întâia oară.

— Acum, înțelegi tu, Feodor?.., Dar Feodor nu înțelege.

— Feodor, uită-te mai bine și înțelege!

Ceața pământească se risipă de pe sufletul lui Feodor și el stătut răpit de dragoste și de evlavie: Catapeteasma era toată vie! Sfinții nu erau zugrăviți, ci stăteau aievea, în pervazurile lor de aur! Iar în prima icoană împărătească, pe care se opriră ochii lui Feodor, el văzù pe Stăpâna Cerului, purtând la sân pe Dumnezeescul Prunc, născut în Betleem! Atunci Feodor se cufundă, adânc, adânc! într'o metanie. Și pe când se cufunda, în închinăciunea lui plină de iubire, la urechea inimii lui,

glasul îngerului însoțitor îi cântă ca o harfă:

— Domnului i-a fost dragă curăția sufletului tău! La seminărul unde voi să te trimită Aléxei, era să rătăcești pe Dumnezeu. Aici l-ai găsit și nu'l mai pierzi! „Pasărea a aflat ei-și casă și turtureaua cuib!..”

A doua zi, în Dobrodolsk, după Sf-ta Liturghie, parubki își dădură seama că Fedia n'a intrat în sat. Dar în faptul zilei, se porni de sus ninsoare nouă și puse încă două palme peste învelișul de mai nainte. Urmele lui Feodor rămaseră pierdute, în stepă... Primăvara, când s'au topit zăpezile, l-au găsit pe Feodor, departe, nesticat, împietrit ca o marmoră, și surâzând ca în vis..

Și așa a rămas și așa stă și azi— în raclă de argint — în mănăstirea cea mare din Paceaiev!

Gala GALACTION.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

NOAPTE

Aud cum calcă noaptea în peisajul vieții
Cu gesturi de pisică și gânduri de apă,
Cum sfâșie lumina întunecând pereții,
Cum șterge, cum înghite, cum prada ca hereti,
Cum urcă și coboară în leneșul oraș...

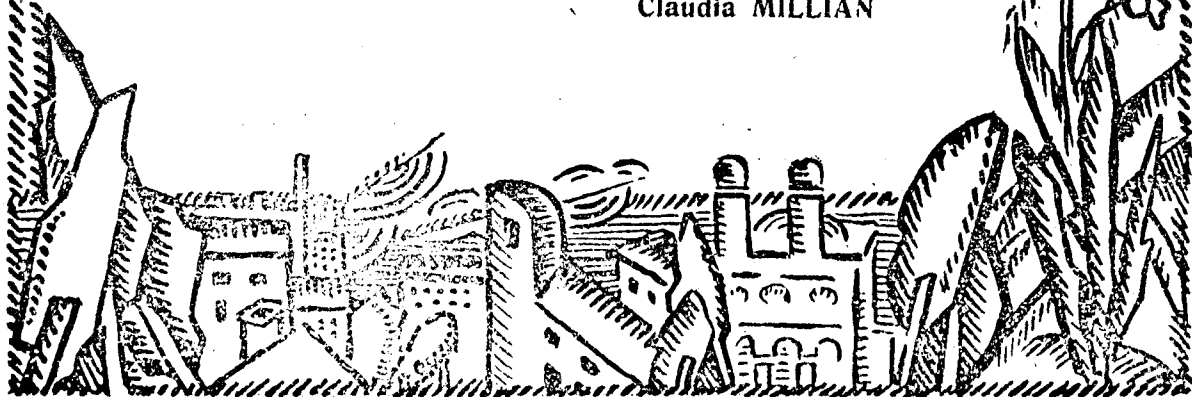
O singură culoare în atmosfera gravă
Se 'ntinde ca o pată de fum întunecat,
Și mintea își închide corola ei concavă,
Și timpul nu-și mai poartă în gânduri de otravă,
Trufașul pom cu fructe de aur și păcat.

O mână uriașe de tragic Discobol
Svârlind în sferă discul de negură enorm,
Desprinde Infinitul și-l scutură în gol
Și-l leagănă, și-l poartă ca paserile 'n stol
Și-i picură parfumul pe ploapele ce dorm.

Mă simt așa stăpână și mi-e atât de bine
În noaptea ce exală parfum de infinit!...
Și nimeni nu mă vede că mă cobor în mine,
Că m'am desprins o clipă din mâinile strelne
Și intru 'n nepăsarea inertului granit.

Așa, necercetată, vreau să rămân stăpână,
Vreau să rămân în mine, închisă ca 'ntr'un turn,
Să mă ascult vorbindu-mi și să conduc de mână
Lăuntrica-mi ființă ce plânge să rămână
Întemnițată 'n mine ca 'n cercul său Saturn.

Claudia MILLIAN

BISERICA SFINȚILOR FĂRĂ DE NUME

de Victor Estimiu

DIN lemn de salcie, Ispas făcea fluere pentru copii și din lemn de șoc făcea flaute pentru păstori. Lucra toată săptămâna, iar Sâmbăta se ducea în târg și le vindea. Erau fluere albe, vârgate cu șerpi, flori și păsări. Cu un vârf de fier înroșit, Ispas zugrăvia fel-de-fel de chipuri pe lemnul fraged. Fluierile lui aveau glasul dulce, melodios: par'că pusese în ele toată tristețea sufletului său stingher, crescute de mila lumii. Acum, că era mare, se rușina să trăiască din ce-i dădeau alții și începuseră să lucreze ce se pricepea și el. Făcea fluere și le vindea în târg, la început câte două-trei, mai târziu câte treizeci și patruzeci. Cumpărau păstorii din toate părțile, să umple câmpiile cu glasul lor, cumpărau moșnegii, să cânte seara, la vatră. Toate pădurile fluerau acum, toate casele și toate stânele erau pline de glasul mângâietor, subțire, al flautelor lui Ispas. Părea că un stol de mierle și privighetori căzuse din cer și se risipise prin munți și prin sate. Cine nu știa să cânte, se ruga de Ispas și Ispas îi arăta cum să sufle și cum să miște degetele. Mai târziu, când toate împrejurimile învățaseră să cânte și când

văzuseră el singur ce frumos știe să facă chipuri, cu fierul înroșit, Ispas începuse să zugrăvească icoane și să le vândă pe la mănăstiri.

Tot umblând prin locuri sfinte, mierea de tămâie și cuvintele din scriptură începuseră să-l farmece. S'ar fi făcut călugăr, dar nu se prea împacă el cu oamenii acei grași, care nu foloseau la nimica, și de cari spuneau sătenii că trăiesc ca trântorii. Ispas ar fi vrut să facă mai mult ca sfinții lor.

Intr'o zi, trecând pe lângă o biserică veche, năruită, un gând mare îi umplu inima de bucurie. Ce-ar fi dacă s'ar apuca și el să facă o biserică?

O biserică nouă, închinată sfinților fără-de-nume, apostolilor ce propovăduiseră la răscrucile drumurilor și muriseră neștiuți de nimeni, sfinților mucenici pe cari nimeni nu-i cinstește în zile de sărbătoare...

Luni întregi îl munci gândul acesta; și, fără să știe cum, într'o bună dimineață, Ispas se apucă de lucru. Cumpără un locșor lângă biserică cea veche, și, din vremea care-i prisosea, cea mai mare parte o câștigă lucrând. Se ducea în fiecare zi la târg și cumpăra cele trebuincioase. Singur a săpat temelie, singur a înfipt cei dintâi stâlpi. A copleșit olandele singur, a cioplit stra-

nele luni în șir, a adus lespezi din munte, a făcut catapiteasma, a dat la strung sfeșnice de nuc, a zugrăvit i-coanele și a umplut cu sfinți, pereții de lemn ai bisericei. Dar toate astea le-a făcut așa de încet și așa de greu!

Ani întregi a muncit Ispas, neajutat de nimeni, batjocorit de toți. Când era vremea frumoasă puneă olanele la soare, când ploua zugrăvia chipurile sfinților; când viscolea, ședeă la vatră în bordeiul său, și ciopleă spe-tezele stranelor. În nopțile lungi ale iernei a scris el, după o biblie împrumutată, Evanghelia cea mare a bisericei, însemnând cu litere roșii începutul fiecărui rând și a copiat psaltichia, tot cu roșu însemnând începutul fiecărui psalm.

Când fură toate gata, o mângâiere fără seamăn îi coprinse sufletul.

Cei cari îl batjocorise pân' atunci, se minunau acum și veneau la el să asculte învățăturile Domnului. Veneau bătrâni și femei din sate depărtate, să se lumineze. Ispas le spuneă de viața lui Isus Christos, de pildele și suferințele lui, iar țărani ascultau pe gânduri și plecau de-acolo înseninați, cu sufletul mai bun. Numai călugării dela mânăstirea învecinată nu voiau s'audă de predicele lui Ispas. Nici unul însă nu veniă să-l asculte ce frumos vorbește oamenilor, cum îi îndeamnă să fie buni și iertători, cum sfătuește pe fiecare și cum ajută pe cei nevoiași. Il bârfeau fără nici o dreptate; sfătuiau pe oameni să nu se mai ducă la el și căutau să-i facă alte neajunsuri și mai mari.

Dar lui Ispas nu-i păsa de toate acestea. Liniștit slujeă dimineța, când omul trebuie să-și ridice privirile spre Dumnezeu, ca să-l ajute în ziua aceea, slujia și seara, când trebuie să ne rugăm tatălui nostru din ceruri, să ne dea somn liniștit. Se rugă în bisericuța săracă, unde nici policandre nu străluceau și nici cădelnițe de argint nu fumegau. Ispas își făcea datoria cum și-or fi făcut-o cei dintâi creștini: fără mult alaiu, fără multe podoabe. Căci potirele de aur, candelile și cădelnițele de argint, crucile cu pietre nestimate, molitfelnicele țesute în fir și toate lucrurile strălucitoare, umbresc cuvântul Domnului. Iar în biserică lui Ispas, numai cuvântul Domnului strălucea. Nici cântece frumoase asemeni archangelilor nu erau în biserică nouă. Căci în glasurile felurite, melodioase, ale cetelor de cântăreți, cuvintele nu se deslușesc și înțelepciunea lor răsună în pustiu. Acolo, Ispas slujeă în haine negre, lungi și aspre, citia evanghelia cu glas respicat, bătrânesc, și învăătura lui intră—neștirbită—în urechile și în sufletele oamenilor. N'avea nici dascăli, nici parcliseri, căci socotea răspunsurile lor de prisos. În fiecare zi citea el o parabolă și-o talmăcă. Preoții din alte părți spuneau de el că e eretic, că nu slujește după rândurile canoanelor, că nimeni nu l'a hirotonisit pe dânsul și că-l așteaptă osânda cea de veci. Ispas își făcea semnul crucei, se minună că oamenii aceștia nu-și văd de treabă și credeă că Domnul e mulțumit de chipul cum își înțelege el menirea. Dar

iată că într-o zi o pădure se aprinse pe vârful unui munte: după aceea, se deslănțuî furtuna cu fulgere și tunete cumplite.

Trăznetul căzû pe bisericuța sfinților fără-de-nume și o aprinse. În câteva clipe se alese praf și cenușe de toată truda lui de-o viață. Smerit, Ispas plecâ fruntea și zise:

— Se vede că lui Dumnezeu nu i-a plăcut fapta mea și mă pedepsește. Facă-se voia lui! Cine știe... Poate rostul meu pe lume era să fac loca și ceilalți frați întru Domnul, să nu stric rânduiala veche.”

Iși cerû iertare dela sfinții călugări ai mănăstirei vecine și-i rugă să-l pri-

mească printre dânșii. Ei se bucurară foarte de pocăința rătăcitului și-l pușeră în rândul lor. Acolo trăi Ispas viață îndelungată, fără să facă nimic — ca și ceilalți călugări. Trăi viață umilită și tihnită a mănăstirei și muri, ca și ceilalți; necunoscut de nimeni, împăcat la gândul că și-a făcut datoria, mulțumit că erezia din trecutul său a fost nimicită cu desăvârșire, prin focul cel dumnezeesc. Pe urma lui însă, au rămas fluerile de soc, făcute în tinerețe, fluerile cu glas melodios, cari mai cântă și azi, umplând toate pădurile și munții de slava numelui său.

Victor EFTIMIU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Minciuna

de Alfred Hoșoiu

Toți te hulesc minciună vinovată,
Se leapădă de tine toți, minciună,
Deși-au crescut cu tine împreună
Din leagănul ce i-a purtat odată...

Fătărnicia lumii te doboară...
Și totuși nu e nimenea pe lume
Să nu te cheme 'n plânsul lui, în glume,
Din lumea ta etern imaginară...

De n'ai fi tu ce-ar fi o floare? Ce
Ar fi un cântec? Vorba de iubire?
Ce-ar fi imensa noastră fericire
De-a crede 'n Ea și-atunci când nu mai e?

De n'ai fi tu ce-ar fi un jurământ?
Ce-ar fi sărutul care moleșește?
Cine-ar mai crede oare că iubește
Când suntem o 'njebare de pământ?

*Ce Demon îndrăgit de omenire
Te-a coborât ușoară printre noi,
Creind poemul umerilor goi
Și aducând lumină în privire ?*

*De n'ai fi tu minciună vinovată
Ce-am spune oare acelor care mor,
Când agonia e un scamator
Ce scoate vieți din tot ce-a fost odată ?*

*Ce Moș-Crăciun și-ar scoate pălăria
In casele copiilor sfioși,
Și ce povești cu Zmei și Feți-Frumoși
Ne-ar lumina atunci copilăria ?...*

Alfred MOȘOIU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Moartea Salomeei

de
Guillaume Apollinaire

UTENTICĂ sau legendară, moartea Salomeei așa după cum o povestesc mai jos, am citit-o când va, într'o carte veche, opera unui autor necunoscut.

Eu însă n'am s'o înfrumusețez nici cu nume evreești nici cu descripțiile exacte ale costumelor sau palatelor—sofisterii care ar putea da povestei mele culoarea locală așa de mult căutată în literatura de azi. Adevărul însă, este că lucrul acesta, nu l'ași putea face din cauza ignoranței mele, așa că fără voie, trebuie să păstrez pentru personajele ei, aceleași nume pe care le găsiți și în Evanghelle.

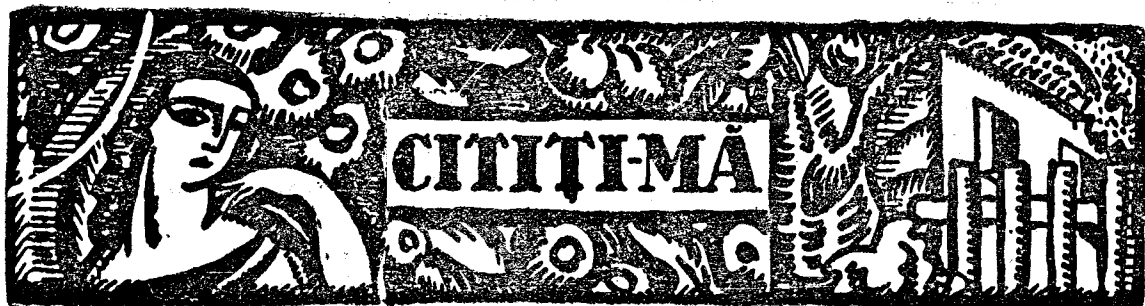
Povestea pretinde că toți autorii morții lui Ion Botezătorul, au fost pedepsiți.

Herodiada, fusese prinsă de o pasiune nebună pentru chipul slab și îndurerat al celui care învăța pe oameni să facă baie pentru a-și păstra curățenia trupului. Cu toate că atitudinea lui Ion fusese la fel cu

a lui Iosef față de nevasta lui Putifar, măn-cătorul de lăcuste nutrise în secret, ace-leași dorinți trupești pentru femeea care îl dorea. Când însă Herodiada comise după legea evreiască incestul de a lua de bărbat pe cumnatu-său, Irod Antipa, prin gura lui Ion Botezătorul începu să vorbească de data asta gelozia. Atunci frumoasa Salo-mee fardată și împodobită cu ștofe multi-colore și pietre prețioase, dansă în fața Regelui și drept răsplată, dorința ei de două ori incestuoasă, fuse împlinită, obți-nând capul sfântului pe care Irod îl refu-zase mamei sale Herodiada.

Herodiada, primi pe o tavă de argint, ca-pul însângerat cu părul și barba încăl-cită, al celui pe care îl dorise și pe ale cărui buze învinețite, puse de data asta primul ei sărut pătimaș. Ura ei însă fuse mai pu-ternică decât dragostea și pentru a se ră-sbuna pe deplin, ea înșepă cu un ac, și limba, și ochii și obrajii capului fără trup. Sacrilejul acesta nu se sfârși decât odată cu moartea Herodiadei, care după toate probabilitățile, într'un moment când se distra cu capul sfântului Ion, fuse lovită de ane-vrism.

Sufletul acestei femei vanitoase însă, nu se duse în iad și intră în banda acelor spi-

rite care populează văzduhul și pe care le numim zeițăți, când sunt blânde. Prin zeițate însă înțeleg necunoscutul asupra căruia omul nu poate avea nici o putere, și nu acel suflet al lumii, pe care Speusipos din Atena îl credea stăpânul absolut al universului.

În nopțile furtunoase, Herodiada însoțită de cobitul bufnițelor și răgetul animalelor își poartă vânătoarea fantastică pe deasupra crestei pădurilor.

Irod Antipa, Regele Iudeei, a cărui putere de-atunci ar egala pe a Beyului din Tunis de astăzi, fuse exilat de Împăratul Tiberius și muri nenorocit la Lyon.

Salomea însă, al cărei dans orbise ochii Regelui, muri dansând — moarte stranie pe care ar putea-o invidia și balerinele noastre.

Femea asta dansă odată, la o sărbătoare pe terasa de marmoră încrustată de serpentine a unui proconsul, care după ce părăsi Iudea, o luă cu dânsul într-o provincie barbară depe malul Dunărei, unde fusese transferat.

Rătăcindu-se într-o zi de iarnă, pe marginea fluviului înghețat. Salomea fusese atrasă de gheața albăstruie și la un moment dat se trezi dansând pe luciul ei. Ca de obicei, ea era gătită bogat și încolăcită de o mulțime de lanțuri de aur, împletite mărunț, la fel cu cele pe care mai târziu numai bițtierii venețieni le mai lucrau cu atâta artă

și minuțiozitate că la vârsta de treizeci de ani orbeau. Așa, dansă ea multă vreme, întruchipând când dragostea, când nebunia, când moartea. Grația și frumusețea ei, le amesteca pe câte și trele. Coprinsă apoi de un dor nostalgic, ea începe să imite gesturile largi și grațioase ale culegătoarelor de măslina din Iudea, care îngenunchiate caută maslinele coapte cu mâinele înmănușate și în fine cu ochii întredeschși, ea încercă pașii aproape uitați ai dansului blestemat cu care odinioară obținuse capul lui Ioan Botezătorul.

La un moment dat însă, gheața se sparse sub picioarele ei și Salomea se afundă în Dunăre, în așa fel, că trupul nu i se mai văzu iar capul îi rămase de-asupra gheței care se strânsese în jurul gâtului ei.

Strigătele ei teribile speriară sborul greoi al păsărilor de pradă iar când nenorocita amuși, capul ei părea tăiat și așezat pe o tavă de argint.

Noaptea se cobori senină și rece. Stelele începură să lucească pe cer iar bestiile pământului, atrase de pradă, se strânsură în jurul muribundeii care le privea cu groază. În fine, după un ultim efort, ea își întoarse ochii dela urșii pământului și îndepărtându-i spre cele două curse ale cerului, își dădu sufletul.

Ca și o camee întunecată, capul ei rămase multă vreme înțepenit deasupra gheței nedede și lucioase. Păsările de pradă și bestiile o respectară. Dar iarna trecu și cataclizmul se săvârși definitiv în zilele Paștilor. Trupul ei gătit cu toate giuvaerile cu care dansase, fuse aruncat la mal, pentru descompunerea cea din urmă.

Marii Rabini cred că sufletul lui Adam
trecuse în corpurile lui Moise și David.
La fel cu ei dar, cred și eu că sufletul

Salomeei a trecut mai întâi în fîca lui Ief-
teu și în urmă, în Spania, în Turcia și
poate chiar în provinciile Dunărene, în cor-
purile dansatoarelor de «Kolo» — acea horă
obsenă pe care băstinașii o numesc «dan-
sul șoldurilor».

Guillaume APOLLINAIRE

Traducere de I. M.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SILENTIA

DE F. ADERCA

I urmărea de cum scoboriseră din Jidovița.

Li se arătase întâi sus, între copacii uzi de o toamnă întârziată cu brumă și infinit pe brațe de lemn, torturate. Se mișcase dela locul ei, spre trupă, ca o însăilare de ac argintiu și a clipit în ochii lor ridicați în sus. Sergentul i-a zâmbit — tocmai când auzi ordinele de înhămare. Tunurile scurte și groase scoboriseră mai departe spre Bunoai-ca. In dezastrul militar pe care sergentul îl simțea groaznic sub îmbrățișarea de către frig a umerilor, sub mușcătura de dihor a foamei, steluța s'a tot ținut din cerul ei dulce deasupra Dunărei celei reci și înfiorate ca un braț de femeie, urmărind o zăpăcită baterie de artilerie grea. Gheț, camaradul blond și nalt al sergentului se răsucia în șea și ridică și el ochii lui albaștrii, spre steluță. Apoi râdea. Sergentul era posac. Nefericirea îl pătrunsese — era ud și înghețat, precum udă și înghețată era mantaua după el. Ideia romantică infiptă în cer și care-l urmărea cu toată blândețea, extazul și puritatea steluței nu-l ostoiă. Simțea to-

tuși că era *a lui*, că dintre toți călăreții, surioara de sus pe umărul lui își picură lumina. Nu-l trădă. Nu o trădă. Se știau.

A dispărut spre ziuă. Treceau pe dinaintea Severinului ocupat de cinci sute de bicicliști germani. Tunurile au zgâlțâit podul de lemn de pe Topolnița și s'au infundat în peptul de lut al dealului care primea mângâerea perfidă și ruinătoare a Dunării. Bateria și-a aruncat de-acî jucăriile de fontă până în marginea Severinului, unde se spârgeau în nourași de fum. După o jumătate de oră, în timpul unei amieze diluate de toamnă, văzduhul înainte fu fulgurare de auz și pene moi...

La primul semnal de alarmă, au rupt-o de fugă. Bateria fu sacrificată și tunurile cu pliscul lor scurt, căscat în sus, prin garduri de răchită, rămaseră ca niște dihanii urâcioase încurcate acolo stupid din propria lor grosime. Gheț, călare, și-a ajuns sergentul la o răscruce de drumuri — era într'un grup de infanteriști. Vorbeau domol și păreau că se'ntorc dela cine știe ce muncă pacinică.

— Dom'le sergent — păi calu?

Și Gheț trase cu multă greutate spre

botul calului călărit de el, un alt rotaș îndesat. Il ținea de căpăstru; hățurile se scurseseră până la genunchii calului și amenințau să-l împiedice. Murgise. Sergentului îi părură rău de camarazii infanteriști, dar rotașu îi reaminti bateria sfărmată și datoria lui batjocurită. Gheț—săracul—îi adusesese un cal. Se aruncă în șa. Când ridică violent capul să soarbă curaj din aerul nopții în disperarea care oftă, plângea și țipă nebună în el, steluța se scurse limpede în ochi, steluța pe care o uitase, care nu se arătase în răstimpul cât ei se desfrunziseră în furtună de tot, de tot.

Sergentul călărea încărcat sufletește de povara dulce, ideală, care picură iar din cer pe umăru-i drept.

Libertatea și aerul tare, zărilor care chemau când cu brațul lor de sidef, când cu o geană fumurie de pădure, iscodiră în ei sufletul aventurier și curios. Trăiau din propria lor îndrăzneală. Trupele se fărâmițaseră și grupurile se țineau unele după altele, duse de o putere tainică, înainte, fără țintă anume, ca apele unui fluviu tăiat de lagunc de pământ. Cei doi călăreți se abăteau când pe dreapta când pe stânga drumului și petreceau câte o noapte sub acoperiș, cu vin și păsări afumate la foc de coceni. Dar când toate trupele munților fură scoborâte și cei doi călăreau pe malul nalt al Danubiului, satele se arătară sărăcite și jilave schelete de scânduri, rogoz și urme de vite. Camarazii suferiră de foame. Căii amenințau să îngenunche—amețiți de neodihnă și de foame. Rotașul sergen-

tului,—mai greu și crupa mai plină—rămânea locului privind pe de lături și înainte. Se miră și el de pierderea, undevă, a popasului.

La o șură de pae, pe marginea șoselii, înțeleseseră că mai departe nu se poate merge. Un car cu boi venea din jos. O muere fără vârstă, ciucită în car, îndreptă boii cu un vârf de nelușe. Militarii întrebară ceva...

— E satul plin de soldați maică. Apele-Vii, Apele-Vii îi zice... și restul vorbelor i se perdură în hodorogitura carului.

Incălecară. În sat se opriră la cea dintâi fântână cu roată. Căii ciuleau urechile, bucuroși. În jurul cumpenii un roi de fete și femei așteptau cu donițe, garnițe, oale și urcioare. Un copil desculț, în nămol, dărdăia de ger și plângea, cu nasul umed, înjurând pe maică-sa. Călăreții, glumeț cerură găzduire, așa, către tot poporul. Țâncul tăcu speriat iar muerile își duseră câte o mână la gură, într-o strămbătură de reculegere și chibzuială sgârcită. Vre-o două fete râseră cu haz, scuturând ușor începuturi de sâni și plâcând capetele una spre alta.

Gheț ceru sergentului un sfat.

— Hai, zise sergentul drept orice gândire.

Una din fete se desprinse, o rupse de fugă pe marginea șoselii și mai înainte de a se perde, sări un șanț, își făcu loc prin ghimpii gardului și nu se mai văzu. Camarazii, trăgând căii după ei, bălăciră cu cismele prin băltoacele din mijlocul drumului, hămesiți de foame, fără vlagă măcar pentru a voi ceva,

descurajați de numărul oilor rătăcite care erau soldații pripășiți prin curți, prin șoproane, prin poduri. Gheț putu să glumească amar, de'ndată ce cotind drumul în inima satului, văzù deschizându-se înainte ceața nesfârșită a câmpiilor...

— Domnule sergent, în Apele-Vii ne înecăm!...

Se opriră. Priviră în toate părțile. Innegurase. Sergentul gândi să lase calul în mijlocul fluviului de noroi și să plece singur înainte. Nu erà o părăsire. Erà doar o despărțire a soartei unuia de soarta celuiilalt. Calul e mai norocos decât omul. Și întoarse capul, cu un nod de amarăciune în gât, să dea drumul frânelor...

O fată se arată dintre spini și privi, dreaptă, la cei doi militari nehotărâți și bătuți de Dumnezeu în mijlocul nămolului. Erà mică. Să fi având 12 ani? Picioarele îi erau goale și părul închis îi cuprindea amândouă urechile. Luminau doar doi ochi mici, alburii de albaștrii și sângerata liniuță a gurii precoce. Spuse sergentului:

— Bădiță, hai la noi.

Apoi repede:

— Fac eu de coceni pentru cai.

Gheț se grăbi:

— Hai! Și'ncotro zici că îți-i casa?

Dar fata aștepta răspunsul celuiilalt; și mai întrebă de data asta fără curaj:

— D'apoi vi?

Sergentul răspunse, măsurând-o cu ochi răi:

— Fată hăi, mai aveți militari prin curte și te-o bate mâta când va prinde

de veste că mai vîi cu încă doi, colac peste pupăză.

— Ba. Că trageți la moșu. E casa goală. El e la pădure și soldații au mas pe la căși cu oameni.

Și plecă înainte, cu fruntea în jos și cu mâinile amândouă migăind la un colț de pestelcă. Umerii mici impungeau haina subțirică și mijlocul erà atât de strâns în bete, că soldurile păreau mari pentru picioarușele drepte și subțiri ca de băiat. Cu adevărat, în partea despre apus a satului, după ce bătătoriră moșoroae de coceni tăiați, și se strecurară prin garduri diluate, se pomeniră într'o bătătură pustie. Legară caii de un car fără roate, aruncat sub un șopron găurit. Nici nu-și scuturară bine cismele de nămol — oamenii de-abiă putură descoperi fetița dintr'un munte mișcător de coceni în mormane, pe care le räväșea cu șgomot sub boturile fumegânde ale cailor. Gheț culese fata dintre coceni și o ridică în sus, chiuind. Fata vrù să plângă, dar ochii ei se făcură atât de mici, că luminițele se stinseră de tot.

Sus printr'o gaură a șopronului acoperit cu șindrile putrezite, — steluța se ivi prietenoasă, alintătoare și vecinică!...

Arătarea locuințelor omenești, glas de oameni și zgomotul cocenilor în care mișcau boturile cailor, readuseră

curajul în inima celor doi fugari. Gheț gândea la ceva băătură. Sergentul înțelese că dacă nu vor găsi grăunțe la noapte, nu e nădejde s'o pornească la drum nou cu cei doi cai osteniți și vlăguiți. Și pe când săreau pârleazul în curtea cealaltă unde se vedeă o fereastră luminând în noapte, fetița, pe urma lor, ghicise că vorbi încurcat:

— D'apoi grăunțe n'avem. N'oi putea lua.

Tinda, pe jos, numai militari înfășurați în mantale mâncate de ploii și frecușul cu pământul. Acolo căzuseră, poate că dormeau cu mult dinainte, din marș. Ușa în casă n'o putură împinge; eră baricadată de trupuri de soldați. Umărul lui Gheț îndesă — ușa crăpă puțin. Câteva oftări grele, și un vlăjgan dinăuntru deschise mai bine ușa, stâlcind cadavrele câtorva adormiți. O duhoare grea de petrol încălzit isbi pe călăreții văzduhului curat. În mijlocul adormiților o muere despletită și cu sânii, pungi goale, atârând afară, cu picioarele sub ea, se legănă și se tânguia într'un cântec fără de sfârșit:

— Aoleo, Ionică, pe unde vei fi dormind și tu — doamne, iartă-mă: Că la casa de om strein n'ai crezământ și nici mâncare nu agonisești, of! Ionică, soldatul mamei soldat. Că de ce nu mi-a lăsat Dumnezeu cu ce să hrănesc atâta putere de lume, ca să aibe și de tine milă pe unde vei fi Ionică, Ionică!..

Apoi cu vocea socotită, unui moș întins, la perete, pe un pat de două scânduri:

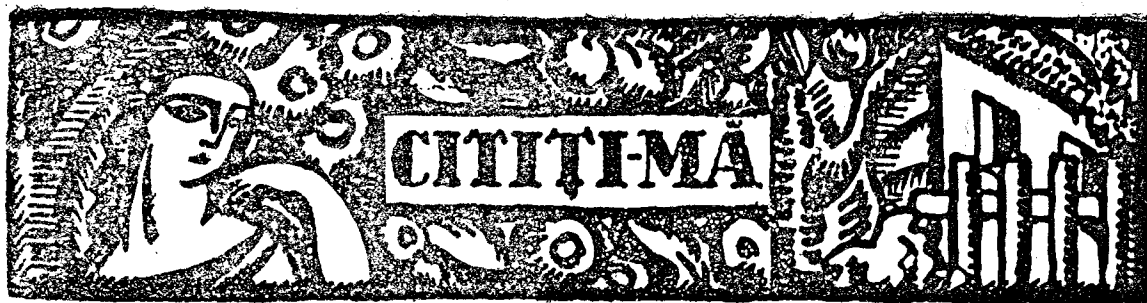
— Trage, omule, lamba mai în jos, că fumegă.

Cei doi artileriști nu mai intrară. La vederea lor muerea începă să se vaete și mai tare și-și suflă apoi nasul în poala cămășii. Gheț înțelese cu groază: n'aveau noroc! Trebuiau să doarmă în șopron, flămânzi. Dar o idee se răsvrăti în el. Trase capela pe ochi și se aruncă în negură. Glasul i se auzi în curte:

— Vin eu, acù!

Fata se urcase lângă tătâne-său pe patul de scânduri și îi povesti încet, la ureche, fără îndoială ca să nu audă muerea, toată întâmplarea — și ceceni.

Sergentul se întoarse în tindă și căută la cer ca să ia drept hrană și apă, foamei și setei lui, aerul curat. Apoi, fără hotărîre se duse iar spre unde se auzeă ronțăitul întrerupt al cailor învățați la fânul ales și grăunțele îmbelșugate ale regimentului. Căii îl simțiră și încetară din mestecat. Sergentul le vorbi ca unor oameni și înșfăcând un snop de coceni, îl zvârli în nămolul din gura șopronului și se întinse de-asupra. Căii își reluară mestecatul și sergentul închise ochii. Nu mai eră singur. I se părea că e'n camera lui caldă și mică. Vedeă masa lui de scris și cărțile orânduite, se vedeă pe sine cu haina atârnată de speteaza scaunului, cum citea cu capul gol — și în juru-i o ființă mică, orânduind ceva. Dar umezeala care răsbise în cisme îl deșteptă. Sergentul trase mantaua pe ochi, să adoarmă în sfârșit și el și nenorocul acela care și-a bătut joc de atâți că-

lăreți... Să fi ațipit? Căii osteniți în-genunchiaseră și se lăsară într'o parte în nămolul și băligarul cald al șopro-nului. Cu cel dintâi strigăt al unui co-coșel dintr'un copac de prinprejur, ser-gentul simți că i se ridică mantaua de pe ochi. Eră Gheț, desigur. Și mormăi: să-l lase în pace. Un glas se frânse melodios în noapte:

— Scoal' bădiță, scoal'.

Sergentul tresări. Fata dărdâia în gerul nopții, cu piciorușele goale și cu micii ochi albaștrii în umbra păr-ului, ca două pietricele rare. De gât îi atârna o traistă, doldora.

— Am adus grăunțe. Mi-e teamă să mă vâr acū printre cai.

Și scoase o azimă caldă, pe care o învelise în șorț, pe pânțelele ei sărac, iar traista o întinse militarului. Ser-gentul rămase cu traista în mână în fața acestui miracol umil. Traista îi scăpă jos și cuprinse fata în mantaua lui mare. Un suflet mic în trup mic — și fetița în vârful picioarelor întinse, tremurând toată, bărbia-i albă spre fața omului aspră.

— Ofl Bădiță — nenea e și el călă-reț; ce-o fi mâncând, el și calu lui? Săracii de ei, pe unde or fi dormind?

Plânsul o sguduî toată, pe peptul de piatră al bărbatului.

— Or fi murit, bădiță...

Sergentul sărută gura ei subțire și udă, și răspunse scurt:

— N'au murit.

— Să trăești, că ai chipul și glasul lui, bădiță.

Apoi povestî cu glas mic și frânt pe toate tonurile cum a fugit din patul de scânduri, cum a făcut focul în va-tra din fundul curții, cum a copt pi-ta'n țâst și s'a urcat apoi în pod de-a umplut traista cu grăunțe pentru cal. De-ar află maică-sa—iar fărămă os-cioarele cu furca patului. Sergentul crezû că se poate glumi, întrebând pe fată de vre'un ibovnic—la care lucru fata îl privi în ochi, răsă ca o toantă mică și-l îmbiè pe dată să mănânce pita până nu se răcește. Ea nu voiă nimic, nu aștepta nimic. N'avea pe ni-meni, afară de nenea care a plecat că-lare la rășboi, și nu se știe dacă s'o mai întoarce. Și se miră că omul îi pipăe trupul necrescut și îi strică li-nia subțire și roșie a gurii ei călduțe. Sergentul se întrebă ce va fi această steluță când se va desăvârși în uni-versul iubirei ei. O încălzea la pieptul lui ca și cum ar fi vrut prin puterea dorului s'o crească dintr'odată, precum fachirii cresc plantele într'un ceas, în sacsia lor. Dar fata cu sufletul ei pus-tiu, în care sclipea o singură lumi-niță, rămânea în acelaș înveliș aspru și fragil. Sâniî erau doar niște cornițe, fața o linie tare și pură—numai părul și înfiorarea gurii indicau lumea cea nouă. Sergentul cercă o fărămare a învelișului, o aducere în actualitatea ei sufletească și o pipăire a primei do-rințe. Și când fetița, iscodită și alin-tată se ridică singură pentru a-și da gura—il strânse într'o scurtă tremu-rătură, și plâns.

Gheț, spre ziuă, veni beat. Spărsese cu alți camarazi o pivniță și-și îndopaseră ranițele cu șunci și faguri de miere. Gheț își umpluse și buzunarele mantalei, iar marea lui durere era că

nu putuse lua decât un singur bidon cu vin. Căi odihniți îi scoaseră curând din sat. Călăreau pe coama dealului ce mărginea Dunărea. Fluviul eșea din noapte, fraged și suav (în culori sidefate. Sergentul se mai uită odată înapoi...

Steluța rămăsese atârnată de-asupra Apelor-Vii.

F. ADERCA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MINUNEA SFÂNTULUI ANTON

FARSĂ ÎN 2 ACTE DE MAURICE MAETERLINCK

PERSOANELE: SFÂNTUL ANTON, D-I GUSTAV, D-I ACHILE, PREOTUL, DOCTORUL, COMISARUL, D-ra ORTANSA, VIRGINIA, IOSEF, O BĂTRÂNĂ, O TÂNARĂ, PATRU INVITAȚI, DOI AGENȚI.

ACTUL I.

Intr'un orășel din Flandra. Vestibulul unei vechi și încăpătoare case burgheze. La stânga, poarta principală se deschide spre stradă. În fund un peron cu câteva trepte conduce la o altă poartă cu gemuri colorate pe unde se intră în casă. La dreapta, o altă poartă. Dealungul zidului, o banchetă tapisată care imită marochinul, câteva escabouri (scaune fără spetează) un cuier în care sunt atârdate pălării și pardesiuri. La ridicarea cortinei bătrâna servitoare Virginia, cu poalele ridicate, cu pulpelo goale și încălțată cu sa-

bofi de lemn, spală lespezile de marmură cu o mătură mare și cu apa pe care o varsă din gălețile de aramă, ce sunt pe scenă. Din când în când ea se oprește pentru a-și sufla sgomotos nasul în colțul șorfului albastru cu care își șterge și câte o lacrimă. Când se aude sunând la poarta principală, Virginia se duce și deschide. Pe prag apare un personaj ciudat cu capul și picioarele goale și cu părul și barba încălcite. Bătrânul slab și lung, este îmbrăcat într'un fel de halot de dimle plină de noroi, fără nici o formă, fără culoare și plină de petece.

SCENA I.

VIRGINIA. — SFÂNTUL ANTON.

VIRGINIA. — (*Auzind sunând*). Poffim l... Dar ăsta cine o mai fi?... Până acum a sunat de treizeci și șase de ori! (*se duce la poartă și o deschide*). Încă un milog l... Dumneata ce vrei?

SF. ANTON. — Vreau să intru.

VIRGINIA. — Ei așa!... Așa plin de noroi cum te afli?... Ia mai bine stai acolo unde ești și spune ce vrei.

SF. ANTON. — Vreau să intru.

VIRGINIA. — Și pentru ce mă rog?

SF. ANTON. — Ca să înviez pe domnișoara Ortansa.

VIRGINIA. — Ca să înviezi pe domnișoara Ortansa?... Ce! Dumitale îți arde de glumă? Cine ești dumneata?

SF. ANTON. — Eu sunt sfântul Anton l...

VIRGINIA. — Cel dela Padova?

SF. ANTON. — Chiar el... (*Aureola sfântului se luminează*).

VIRGINIA. — (*Spăimântată*). Doamne Isuse Cristoase! Să știi că este adevărat l... (*Ea deschide poarta și cade în genunchi, apoi împreună și moinile pe coada măturei începe să îngâne o rugăciune, după care se pleacă umilită, sărutând pulpana hainei sfântului și repetând aproape incantentă*) Sfinte Antoane, aibi milă de noi l... Mărite sfinte Antoane, roagă-te pentru păcatele noastre l...

SF. ANTON. — Ei acum, lasă-mă să intru și închide poarta.

VIRGINIA. — (*Ridicându se bosumflată*) Uite rogojina, ștergeți bine picioarele. (*Sfântul Anton se șterge neîndemnatic*). Ia seama, șterge-te bine. Așa, așa!... (*închide poarta în urma sfântului*).

SF. ANTON. — (*Arătând ușa din dreapta*) Acolo își doarme domnișoara Ortansa somnul dreptilor?

VIRGINIA. — (*stupefiată*) Chiar acolo l... Este în salonul cel mare... Dar de unde știi? Sărmana femeie l... N'avea decât 77 de ani l... Putea să mai trăiască încă mult și bine... Nu?... Și ce encernică era l... Dumneata trebuie să știi. A suferit însă

foarte mult. Și afară de asta, era foarte bogată... Am aflat că ar fi rămas dela ea, două milioane... Două milioane este foarte mult... Nu?...

SF. ANTON. — Da, foarte mult.

VIRGINIA. — Moștenitorii ei sunt domnul Gustav și domnul Achile cu copiii lor. Ei pun mâna pe avere. Casa asta rămâne lui domnul Gustav... A mai lăsat și câteva legate: Bisericei, părintelui, paracliserului, vicarului, câtorva oameni nevoiași, celor 14 jezuiți din orașul nostru și tuturilor servitorilor ei, socotindu-i bine înțeles, după timpul cât au servit. Mie mi se cuvine suma cea mai mare fiindcă eu am servit-o 33 de ani. Am să primesc trei mii și trei sute de franci. Bună afacere... Nu?...

SF. ANTON. — Foarte bună.

VIRGINIA. — Dealtfel, nu-mi datora nimic. Totdeauna m'a plătit la termen. De geaba, orice s'ar zice, dar nu cred să se găsească multe stăpâne care, după moartea lor, să se poarte ca stăpâna noastră. A fost o adevărată sfântă... O îngroapă chiar astăzi. Toată lumea i-a trimis flori. Să le vezi în salon... maldăre întregi!... Îți crește inima, nu altceva... Sunt și pe pat, și pe masă, și pe scaune, și pe pian... Și numai flori albe... Așa frumoșe nu am mai văzut... Din cauza florilor nu mai știm unde să punem coroanele. (*Sună. Virginia se duce să deschidă și se întoarce cu două coroane în mână*.) Ia te uită. Au mai sosit încă două. (*Examinându-le de aproape*). Nu este așa că sunt frumoase? (*întinzându-le sfântului Anton*). Ia fii bun și ține-mi-le dumneata, până ce sfârșesc eu măturatul. (*Sfântul Anton ia câte una în fiecare mână privindu-le cu nedumerire*). Parcă îți spusei că după masă o duc la cimitir. Trebuie să mă grăbesc dar, ca să deretec prin casă...

SF. ANTON. — Du-mă lângă patul moartei.

VIRGINIA. — Să te duc... unde?... când?... acum?...

SF. ANTON. — Chiar acum.

VIRGINIA. — A, nu... Asta nu se poate.

Trebuie să mai aștepți nițel, fiindcă rudele sunt încă la masă.

SF. ANTON. — Eu însă sunt grăbit. Dumnezeu nu așteaptă niciodată.

VIRGINIA. — Și ce vrei să faci cu moarta?

SF. ANTON. — Nu ți-am spus? Vreau să-i redau viața.

VIRGINIA. — Să-i redai viața? Ba nu, zău, vorbești serios? Ești în stare să faci așa ceva?...

SF. ANTON. — Ai să vezi!..

VIRGINIA. — Dar domnișoara Ortansa a murit de trei zile.

SF. ANTON. — Tocmai de aceea, vreau s'o inviez!..

VIRGINIA. — Și ai s'o faci să trăiască iar ca mai înainte?

SF. ANTON. — Exact ca mai înainte.

VIRGINIA. — Dar în cazul acesta ce se fac rudele? Mai pot moșteni ceva?

SF. ANTON. — Nimic.

VIRGINIA. — Vai de mine, ce-o să zică domnul Gustav?

SF. ANTON. — Treaba lui.

VIRGINIA. — Dar cele trei mii trei sute de franci pe care mi le dăduse fiindcă murise? O să mi le ia înapoi?

SF. ANTON. — Sigur.

VIRGINIA. — Știi că lucrul ăsta mă cam plictisește?...

SF. ANTON. — Dar dumneata nu mai ai alți bani? Așa ceva mici economii.

VIRGINIA. — Nici un ban de cinci. Tot ce câștig, îmi mănâncă o soră care este infirmă.

SF. ANTON. — Bine atunci. Dacă îți este frică să nu pierzi cele trei mii de franci...

VIRGINIA. — Trei mii trei sute...

SF. ANTON. — Bun. Trei mii trei sute... Atunci nu o mai inviez...

VIRGINIA. — Ia ascultă sfinte Antoane, Nu s'ar putea oare să o inviezi fără să-i dau banii înapoi?

SF. ANTON. — A, nu. Asta nu se poate. Din două, una.. Sau fără bani, sau fără stăpână. De altfel, dacă m'am coborât pe pământ să fac lucrul acesta, să știi că

numai rugăciunile tale m'au adus... Alege dar...

VIRGINIA. — (După câteva clipe de gândire). Ei bine, dacă este așa renunț la parale. Inviaz-o pe ea!.. (Aureola sfântului se aprinde din nou). Dar ce faci sfinte Antoane?

SF. ANTON. — Cuvintele tale m'a umplut de bucurie.

VIRGINIA. — Va să zică, comedia aia, luminează numai când ești vesel.

SF. ANTON. — Da, dar fără voia mea.

VIRGINIA. — Ciudat lucru!.. Dar te rog, dăte mai încoa, să nu dai foc perdelelor...

SF. ANTON. — Nu-ți fie frică... Asta este lumină cerească!.. Du-mă însă mai repede lângă patul moartei.

VIRGINIA. — Păi nu ți-am spus că trebuie să mai aștepți până vor sfârși masa.

SF. ANTON. — Cine?

VIRGINIA. — Cum cine? Stăpânii... Rudele... Mai întâi sunt cei doi nepoți: Domnul Gustav și Domnul Ahile. Apoi nevestele lor și copii. Domnul Georgică, domnul Alberic, domnul Alfons și domnul Dezire. Afară de aceștia mai sunt câți-va veri și verișoare și în fine preotul, doctorul... și cine dracu mai este? Câți-va prieteni și rude mai de departe pe care nu le-am văzut nici odată.. Astia nu stau pe aici... În schimb însă sunt foarte bogați, da, da, foarte bogați...

SF. ANTON. — Da?

VIRGINIA. — Nu ți-am spus?... Te-ai uitat bine pe stradă?

SF. ANTON. — Pe care stradă?

VIRGINIA. — Pe strada noastră... Pe strada pe care se află și casa asta...

SF. ANTON. — Ei, și?

VIRGINIA. — Cum, ei, și?... N'ai văzut ce frumoasă este strada noastră? Și toate casele de pe mâna stângă, afară de cea din capul străzii, casa aia mică a brutarului, toate sunt proprietatea Domnișoarei Ortansa. Cele de pe mâna dreaptă, sunt ale Domnului Gustav. În total sunt 22.. Astea sunt parale, nu glumă...

SF. ANTON. — Adevărat... Bune parale.

VIRGINIA. — (cu degetul spre aureola care s'a stins) Hait l.. Ți s'a stins comedia aia din cap..

SF. ANTON. — (pipăindu-și aureola). Adevărat. S'a stins.

VIRGINIA. — Eu credeam că arde mereu.

SF. ANTON. — Nu arde și nu luminează de cât după felul gândurilor care o nutresc.

VIRGINIA. — Da, da, înțeleg... Și cum îți spun... Mai au și păduri, și moșii și case... Domnul Gustav are chiar și o fabrică de scrobeală. N'ai auzit vorbindu-se de faimoasă scrobeală Gustav?... E, he... Așa familie mai rar. Toți sunt foarte bine, foarte bogați... Patru dintre ei sunt rentieri.. Nu fac nimic... Așa viață mai zic și eu... Dar prietenii, cunoștințele, chirișii l... Ce să-ți mai spun. Toată lumea o să vină la înmormântare, Unul dintre ei, vine foarte de departe. Am auzit că a făcut trei zile și două nopți ca să poată sosi la timp. Am să ți-l arăt eu. Este unul cu barba albă. Mănâncă și el aci... Și ce masă l... Cine știe când o să sfârșească! Înțelegi că atât timp cât sunt la masă nu-i putem deranja. Sunt o mulțime de persoane... 24 de tacâmuri... Dar „menu“-ul l.. Incepe cu stridii... Două feluri de supă, trei feluri de mâncare, raci cu aspic, păstrăvi a la Schubert... Ai mâncat vre-odată păstrăvi a la Schubert?

SF. ANTON. — Nu.

VIRGINIA. — Nici eu. Am auzit însă că sunt excelenți. Păcat însă că așa ce-va nu este de nasul nostru... Șampanie nu se bea, fiindcă familia este în doliu.. În schimb însă, vinurile!.. Domnișoara Ortansa avea cea mai faimoasă pivniță din oraș. Dacă mai rămâne ce-va, am să-ți dau și dumitale un pahar. Ia așteaptă puțin să văd ce mai fac, (se urcă pe treptele peronului, ridică perdelele și privește prin deschizătura ușii cu geamuri colorate). Mi se pare că au ajuns la păstrăvii a la Schubert... Uite și pe Iosif.. aranjează felile de ananas... Să știi că nu sfârșesc curând. De abia peste două ore dacă vor fi gata... Dacă ești obosit,

stai jos... (Sfântul Anton vrea să se așeze pe banchetă). Nu, nu... Nu acolo, că prea ești plin de noroi... Stai mai bine pe un scaunel de astea, până ce sfârșesc și eu cu spălatul. (Sfântul Anton se așează pe un escabou. Virginia începe să spele, ridicând o găleată cu apă). Ia seama l... Ridică-ți picioarele că ți le ud... Nu, nu..., Nu-mi place cum stai acolo. O să mă încurc de Dumneata. Așează-te mai bine colo în colț și proptește-ți scaunelul de zid. (Sfântul Anton se supune docil făcând întocmai) Așa l... Bravo l... Acum nu mai este nici un pericol pentru picioare... Dar nu cum-va ți-e foame?...

SF. ANTON. — Nu, mulțumesc. Sunt însă grăbit și te-ași ruga să te duci să anunți stăpânilor.

VIRGINIA. — Dar de ce te grăbești așa omule? Mai ai ce-va de făcut?

SF. ANTON. — Încă două sau trei minuni.

VIRGINIA. — A, nu... Cât timp sunt încă la masă, nu-i putem deranja. Așteaptă cel puțin să ajungă la cafea. Domnul Gustav se supără foarte ușor. De altfel nici nu știu cam ce fel de primire au să-ți facă. Dumnealor nu le plac să vadă milogi prin casă. Te-ai uitat vre-odată în oglindă? N'ai de loc aerul de om bogat.

SF. ANTON. — Nu. Sfinții nu sunt bogați.

VIRGINIA. — Și cu toate acestea, dacă ai ști câte parale ne mănâncă și sfinții ăștia l...

SF. ANTON. — Știu. Dar ce se dă pentru sfinți pe pământ, nu se urcă la cer.

VIRGINIA. — Nu mai spune l... Zi, tot adevărat este că banii îi mănâncă popii. Uite, vezi.. Așa ceva, eu nu am vrut să cred până astăzi... Poftim... Am sfârșit apa... la ascultă sante Antoane.

SF. ANTON. — Spune.

VIRGINIA. — Vezi la dreapta Dumitale robinetul ăla de aramă.

SF. ANTON. — Il văd.

VIRGINIA. — Ala e robinetul fântănei.. Uple-mi dacă vrei găleata de alături.

SF. ANTON. — Cu plăcere.

VIRGINIA. — Nu te supăra, dar eu singură nu am să fiu niciodată în stare să spăl hardughia asta... Nu vezi că nu vrea nimeni să-mi ajute... Toată lumea parcă și-a pierdut capul... Și asta din cauza mortului... Dumneata știi ce este un mort?.. Noroc însă că lucrul ăsta nu se repetă în fie care zi... să te ferească Dumnezeu de așa ceva. Aoleo, ce mai săpuneală mi-ar trage Domnul, dacă n'ar găsi curat când o trece cu invitații pe aci... Domnul Gustav se supără foarte ușor... Dar știi că alături trebuie să le frec tot eu?... Așa... întoarce robinetul... Iată că ai nemerit... Vezi?... Adu-mi acum găleata cu apă... Dar nu ți-e frig la picioare?... Ridică-ți halatul că ai să ți-l uzi... Aoleo... ia seama să nu turtești coroanele. Punele mai bine pe scăunel... Așa, foarte bine... foarte bine.. (Sfântul Anton îi aduce găleata). Mulțumesc, ești foarte drăguț... Dar știi că-mi mai trebuie o găleată?... (se aud voci și șgomot de scaune). Ia ascultă!.. Ce s'o fi întâmplat!.. Ia stai să văd. (se duce la ușa cu geamuri colorate). Domnul Gustav s'a sculat dela masă. Ce-o mai fi? Nu cumva s'au certat între ei? Nu cred... Ce! l'alți continuă să mănânce... Iosel umple cu vin paharul părintelui... Ia te uită cum măi îmbucă din păstrăvi!.. Domnul Gustav s'a sculat de la masă... Dacă i-ași spune acum că vrei să-i vorbești?

SF. ANTON. — Foarte bine, du-te și anunță-l chiar acum.

VIRGINIA. — Lasă atunci găleata că nu mai am nevoie. Pune mâna mai bine pe mătură... Nu așa... Fugi că nu știi să mătură... Mai bine stai jos... (Sfântul Anton se supune și vrea să stea jos pe scăunelul pe care sunt cele două coroane). Ei, ei!.. Ce faci?... Nu vezi că acolo sunt coroanele?..

SF. ANTON. — Iartă-mă te rog. Eu nu prea văd bine.

VIRGINIA. — Nu te credeam zău, așa de prost!.. Iată ce-ai făcut. Ce-o să zică Domnul Gustav când o să vadă coroanele stălcite?... Noroc că sunt de flori artificiale și se pot îndrepta. Stai colea frumos, și ține coroanele în brațe... Să nu te miști

însă că iar faci vre-una boacăină. (ingenuche în fața Sfântului). Ași vrea să te rog ceva Sfinte Antoane.

SF. ANTON. — Spune... Nu te codi...

VIRGINIA. — Ași vrea să mă binecuvintezi acum când suntem singuri. Când vor veni stăpânii, pe mine o să mă dea afară și poate nu am să te mai văd. Binecuvintează-mă acum mai bine. Sunt bătrână și nu știu dacă mai am mult de trăit...

SF. ANTON. — (se ridică pentru a o binecuvânta în timp ce aureola i se aprinde din nou). Fii bine cuvântată femeie, fiindcă ești blândă, săracă cu duhul, curată la suflet, fără fățarnicie, fără teamă și fără șiretenie în fața marilor taine și cucernică față de cele sfinte... Domnul fie cu tine... Amin.. Și-acum dute și vestește-mă stăpânilor tăi.

(Virginia ese Sfântul Anton se așează iar pe scăunel. După câte-va clipe D-l Gustav apare pe ușa cu geamuri colorate urmat de Virginia).

SCENA II

VIRGINIA — SF. ANTON — D-l GUSTAV

D. GUSTAV. — (Supărat și cu vocea aspră). Ei, ce s'a întâmplat? Dumneata? Cine ești și ce vrei?..

SF. ANTON. — (Rădicându-se umil). Eu sunt Sfântul Anton!

D. GUSTAV. — Ce? Ești nebun?

SF. ANTON. — Sfântul Anton de la Padova!..

D. GUSTAV. — Ia ascultă domnule, mie să știi că nu-mi plac glumele de prost gust. Astăzi nu am timp de pierdut. Dacă ești beat, treaba dumitale. Mie însă spune-mi ce vrei?

SF. ANTON. — Vreau să înviez pe domnișoara Ortansa, mătușa D-v. l...

D. GUSTAV. — Cum?... Ce-ai zis?... Să înviezi pe mătușa mea!.. (Virginiei) Asta e beat mort. De ce l'ai lăsat să intre în casă? (Sfântului Anton). Ia ascultă a-mice... Bagă-ți mințile în cap că nu prea avem timp de pierdut cu prostiile d-tale. Astăzi tocmai îngropăm pe mătușa mea. Dacă vrei, treci mâine pe aci. Iată o băncuță...

SF. ANTON. — (cu blândețe). Vreau să inviez pe domnișoara Ortansa chiar astăzi.

D. GUSTAV. — Bine, bine, fie și așa... Așteaptă însă mai întâi să o băgăm în groapă. Deocamdată, poftim... Eșirea este pe aci.

SF. ANTON. — Îți mulțumesc. Eu însă nu voi pleca decât după ce-i voi fi redat viața.

D. GUSTAV. — Dar bine, știi că începi să mă plictisești? Prea te întreci cu gluma. N'am timp de pierdut cu D-ta... Invitații mă așteaptă la masă (*deschide poarta*). Iată poarta... Fă bine și pleacă imediat.

SF. ANTON. — Nu plec decât după ce-i voi fi redat viața.

D. GUSTAV. — A!... Așa ți-e vorba?.. Ei bine, las că am eu ac și de cojocul d-tale. (*deschide ușa și strigă*) Iosef!..

SCENA III

VIRGINIA - SF. ANTON — D-L GUSTAV, IOSEF.

IOSEF. — (*Apare pe peron, purtând în mâini o farfurie mare din care ese aburi de bucate*). Domnul dorește ceva?

D. GUSTAV. — (*Privind farfuria*). Dar în farfuria aia ce este?

IOSEF. — Prepețițele.

D. GUSTAV. — Bine, bine. Treci farfuria Virginiei și tu dă-l afară pe bețivul ăsta.

IOSEF. — (*Trecând farfuria Virginiei*). Foarte bine, am înțeles (*apropiindu-se de Sfânt*). Ei, amice... Nu auziși de ce este vorba? Ce mai aștepti? Așa plictisești lumea dotdeauna când te îmbetzi? Hai, șterge-o mai repede că pe urmă... la te uită la pumnul meu! E greu al dracului.. Ce? Nu înțelegi?.. Păi dacă este așa, să întorcem foaia... la deschide poarta Virginio...

D. GUSTAV. — Hai că ți-o deschid eu, (*deschide poarta care dă în stradă*).

IOSEF. — Ajunge atât... Doar nu o vrea să-i aduc și o trăsură. (*Își sumetă mânecele și scuipe în palme*). Și acum ce-o fi, să fie... (*Iosef împinge cu violență pe Sfântul Anton, fără a-l putea însă mișca din loc*).

Nedumerit se încearcă către stăpân). D-nule.

D. GUSTAV. — Ei, bine, ce este?

IOSEF. — Dracu știe ce-o fi!.. Dar omul ăsta pare că a prins rădăcini în pământ. Mi-e imposibil să-l mișc din loc.

D. GUSTAV. — Hai să-ți ajut și eu. (*amândoi se încearcă din nou să miște din loc pe Sfântul Anton care stă ca de piatră*).

D. GUSTAV. — (*Cu vocea pe jumătate*). Extraordinar!.. Omul ăsta este periculos... are o forță colosală... Să-l luăm mai bine cu duhul blândeței... Ia ascultă amice... Vrei să vorbim serios?.. Ei bine, înțelegi că tocmai astăzi, ziua în care trebuie să îngropăm pe mătușa noastră...

SF. ANTON. — Tocmai astăzi... am venit ca s'o inviez.

D. GUSTAV. — Bine, bine, eu te înțeleg. Numai, vezi... Momentul nu este tocmai potrivit. Prepețițele au început să se răcească și invitații ne așteaptă la masă. Dumneata nu-ți dai seama că în asemenea momente, nu ne este de glumit?... (*In momentul acesta D-l Achile apare cu un șervet în mână, pe peronul din fața ușei cu geamuri colorate*).

SCENA IV

ACEIAȘI — DOMNUL ACHILE

D. ACHILE. — Ce s'a mai întâmplat dragă Gustav?... De ce întârzi atât? Ori ai renunțat la prepețițe..

D. GUSTAV. — Ba nu, dar vezi că Domnul ăsta nu vrea să iasă afară.

D. ACHILE. — Trebuie să fie beat.

D. GUSTAV. — Beat turtă, nu altceva.

D. ACHILE. — Păi dacă este așa, asvârliți-l pe ușă afară... Doar nu ne-om strica bunătate de masă pentru bețivul ăsta.

D. GUSTAV. — Ușor de zis, dar greu de făcut...

D. ACHILE. — Cum așa!.. la să încerc eu...

D. GUSTAV. — Dacă vrei, n'ai de cât să încerci.

D. ACHILE. — A, nu.. Eu nu mă ating de un vagabond murdar ca ăsta. Pentru așa ceva, să însărcinăm pe Iosef... sau pe vizitiu.

D. GUSTAV. — Noi ne-am încercat dar n'am putut face nimic. Nu vrea să se miște din loc și pace.. (In timpul acesta pe peron, apar și alți indivizi, unii cu șervetele în mână sau legate de gât și alții chiar cu gura plină, mâncând încă).

SCENA V

ACEIAȘI — PATRU INVITAȚI

I-UL INVITAT. — Ce este? Ce s'a întâmplat?

II-lea INVITAT. — Ce faci Gustav? Nu vii la masă?

III-lea INVITAT. — Dar milogul ăsta ce vrea?

IV-lea INVITAT. — De unde îl găsirăți nene?

D. GUSTAV. — Dar credeți că eu știu! Întrebați pe Virginia, că ea ne-a făcut buclucul. Dealtfel nici nu e bună pentru altceva. Cum vede un milog, își pierde mințile. Zice că e bună la suflet!... Pe ăsta l'a lăsat să intre fiindcă pretindea că vine să învieze pe mătușe-mea. Auziți prostie!

I-UL INVITAT. — Eu sunt de părere să anunțăm poliția. Să chemăm un agent.

D. GUSTAV. — Nu, nu... fără agenți de poliție... Într'o zi ca asta trebuie să evităm orice fel de scandal.

D. ACHILE. — (Care observase în jurul său). Gustav!

D. GUSTAV. — Ce este?

D. ACHILE. — Ai observat că două din lepezile vestibulului, colo în fund la stânga, sunt sparte?

D. GUSTAV. — Da, știu.. Dar nu-i nimic. Am să le înlocuiesc cu mozaic.

D. ACHILE. — Admirabilă idee. Mozaicul este mult mai vesel.

D. GUSTAV. — Și foarte la modă. Cât privește poarta asta cu perdele albe, am s'o schimb.. li pun și ei geamuri colorate... cu diferite subiecte simbolizând vânătoria, industria și progresul, toate legate printr'o ghirlandă de flori și fructe.

D. ACHILE. — O să fie ceva minunat.

D. GUSTAV. — Cât privește biuroul (arată camera din dreapta) m'am hotărât să-l mut colo, iar pe funcționari dincoace...

D. ACHILE. — Și când ai de gând să faci schimbările astea?

D. GUSTAV. — Câteva zile după ceremoniile înmormântării. Știi, nu ași vrea să fie prea curând...

D. ACHILE. — Ai dreptate. Dar până atunci ce ne facem cu bețivul ăsta?

D. GUSTAV. — Știu și eu? Parcă ar fi la el acasă.

D. ACHILE. — (Lui sfântu Anton). Nu vrei un fotoliu amice?

SF. ANTON. — Mulțumesc. Nu mă simt deloc obosit.

D. ACHILE. — Ia lasă-mă să mă ocup eu de personajul ăsta plicticos (apropiindu-se de sfântul Anton) la ascultă amice, vrei să-mi spui și mie cine ești d-ta?

SF. ANTON. — Eu sunt sfântul Anton.

D. ACHILE. — A, da.. Foarte frumos!.. (celorlalți) E nebun rău săracul!. Dar tot e bine că nu e furios. (Zăbind pe preot care privește pe sfântul Anton din mijlocul invitațiilor nedumeriți). Iată tocmai și pe părintele care v'a recunoscut și vine să vi se închine. Apropie-te părinte, că sfinții doar, sunt specialitatea d-tale. A mea sunt mașinile agricole și instrumentele de cultură... Iată un trimis al cerului, iată pe marele sfânt Anton în carne și oase... Ar vrea să vă spună ceva (la urechea preotului) E nebun, la seama... Încearcă să-l iei cu binisorul și să-l scoți pe poartă afară..

SCENA VI.

ACEIAȘI. — PREOTUL. — INVITAȚII.

PREOTUL. — (Părintește). Prea mărite sfinte Antoane, umilul tău servitor îți urează bun venit pe pământul acesta ticălos pe care sfinția ta binevoeste să-l onoreze cu prezența cerească a persoanei tale. Ce doroste sfinția ta?..

SF. ANTON. — Vreau să înviez pe domnișoara Ortansa.

PREOTUL. — Adevărat! Sărmana femeie este moartă în momentul de față. Dar cel mai mare dintre sfinții calendarului nostru, o poate învia pe dată. Scumpa moartă avea pentru sfinția ta o admirație fără

marginii... Binevoiască sfinția ta să mă urmeze la căpătâiul moartei. (*Dirijindu se spre poarta care dă în stradă*) Pe aici sfințe Antoane...

SF. ANTON. — (*Arătând ușa din dreapta*) Nu pe acolo... pe aici.

PREOTUL. — Sfinția ta binevoiască să mă erte dacă o contrazic, dar corpul moartei, din cauza mulțimei cea mare de rude și cunoscuți, a fost depus în casa din față, care aparținea tot scumpel noastre defuncte...

SF. ANTON. — (*Arătând ușa din dreapta*) Corpul moartei este dincoace.

PREOTUL. — (*Tot mai convingător*). Sfinția ta nu are decât să iasă în stradă pentru a se convinge de contrariu. Ea va vedea și făcliile de ceară și pânzele de doliu.

SF. ANTON. — (*Fără să se cîlntească*). Nu intru decât pe ușa aceasta.

I-ul INVITAT. — Ei, nu... că asta e bună de tot!...

D. GUSTAV. — Omul ăsta începe să abuzeze de răbdarea noastră.

II-lea INVITAT. — Hai să deschidem poarta și să-l asvârlim afară în stradă.

D. GUSTAV. — Nu, nu... Să nu facem scandal.. Să nu-l supărăm, că bețivul ăsta este foarte periculos. Are o forță herculană... Eu și cu Iosef nici n'am putut să-l cîntim din loc... Parcă ar fi pironit de dușumea...

D. ACHILE. — Dar cine i-a spus că moarta se află în salon?

D. GUSTAV. — Cine? Virginia care nu ne face decât boroboaje.

VIRGINIA. — Eu domnule?.. Ba să avem pardon!.. Eu mi-am văzut de spălatul meu și nu am spus de cât «da» sau «nu». Nu este așa sfințe Antoane? (*sfântul nu răspunde*) Ce, nu răspunzi? Vrei să cadă beleaua pe mine?

SF. ANTON. — (*Umil*). Servitoarea nu mi-a spus nimic.

VIRGINIA. — Ei, vedeți! El a ghicit singur, fiindcă d'ăia este sfânt adevărat... Ascultați-mă pe mine.

D. ACHILE (*apropiindu-se de sfânt și*

bătându-l amical pe umeri) Hai nene, mișcă-te nițel din loc, că doar n'ai fi lipit cu papl..

INVITAȚII. — (*Perind zgomotos*). O să iasă? N'o să iasă? O să lasă? N'o să iasă!..

D. ACHILE. — Stai că am eu o idee și mai bună.

D. GUSTAV. — Care? S'o vedem.

D. ACHILE. — Unde este doctorul?

I-ul INVITAT. — Doctorul este la masă. Nu și-a sfârșit încă păstrăvii.

D. GUSTAV. — Duceți-vă și-l chemați aici. (*Cine-va intră în sala de mâncare*). Achile are dreptate!.. Cu nebunii numai doctorii se pot înțelege. (*Doctorul intră cu gura plină și cu șervetul legat la gât*).

SCENA VII

ACEIAȘI — DOCTORUL

DOCTORUL. — Ei, ce este? Un nebun? Un bolnav? Un bețiv?... (*zărind pe Sfântul Anton*). Pentru asta m'ați chemat? Pentru un milog? Ce s'a întâmplat amice? Te doare ceva? Ce cauți aici?

SF. ANTON. — Am venit ca să inviez pe Domnișoara Ortansa.

DOCTORUL. — Aoleo!.. Ia-o mai încet că așa ceva nici doctori nu pot face... Dar cu pulsul cum stai? Dă-mi te rog mâna. (*ți încearcă pulsul*). N'ai nimic... Te doare ce-va?

SF. ANTON. — Nu, nimic...

DOCTORUL. — (*Ciocănindu-l cu degetul pe frunte și la tâmpă*). Dar aci? Când apăs eu cu degetul, nu simți nimic?

SF. ANTON. — Nu, nimic...

DOCTORUL. — Cum se poate? N'ai nici odată amețeli?

SF. ANTON. — Nu, nici odată...

DOCTORUL. — Dar antecedentele?... Ia aduși aminte... Așa, vre-un accident din tinerețe, știi... (*sfântul face semn că nu*). Bine, bine... Respiră puțin... Mai tare... Și mai tare... Așa... Păi, văd că n'ai nimic. Ce cauți aici?

SF. ANTON. — Vreau să intru în camera aceasta.

DOCTORUL. — Dar de ce numai acolo și nu într'altă parte ?

SF. ANTON. — Fiindcă vreau să in-viez pe Domnișoara Ortansa.

DOCTORUL. — A, da... Dar moarta nu este acolo.

SF. ANTON. — Ba este acolo. O văd eu.

D. GUSTAV. — Ei, nu, că de ăsta nu mai putem scăpa.

D. ACHILE. — Ia ascultă doctore, dacă i-ai face o înțepătură cu morfină.

DOCTORUL. — Pentru ce ?

D. ACHILE. — Ca să-l adormim și să-l aruncăm apoi în stradă afară.

DOCTORUL. — Nu, nu, așa ceva nu fac... Lucrurile astea sunt periculoase.

D. ACHILE. — Atât mai rău pentru el. Dar ce ? Pe mine mă plătește cineva să îngrijesc de vagabonzi, de bețivi și de nebuni ?

DOCTORUL. — Vreți să știți care este părerea mea ?

D. GUSTAV. — S'o auzim.

DOCTORUL. — După cât îmi dau seama avem deaface cu un nebun, sau mai bine zis cu un maniac, deocamdată inofensiv, dar care poate deveni periculos, dacă l'am contraria. Pe nebunii ăștia îi cunosc foarte bine... Fiindcă suntem deci între noi și fiindcă or cât de stranie ar părea preten-ția nebunului, ea nu poate jigni cu nimic starea actuală a defunctei, propun să fa-cem o încercare... Hai să-i facem pe voe și să-l lăsăm să intre în camera moartei..

D. GUSTAV. — A, nu. Asta nu se va întâmpla niciodată. Unde am ajunge oare, dacă am permite primului venit să se in-troducă așa tam-nesam în sânul familiei noastre, pe simplul motiv că vrea să in-vieze o moartă care în definitiv nu ia fă-cut nici un rău ?...

DOCTORUL. — Faceți cum vreți. Sun-teți stăpâni... Gândiți-vă însă bine. Deo-partea aveți un scandal sigur, fiindcă ne-bunul nu are să renunțe niciodată la ideea lui fixă, iar de alta, o mică concesie care în definitiv, nu vă costă nimic.

D. ACHILE. — Doctorul are dreptate. Hai să încercăm.

DOCTORUL. — Să nu vă temeți de ni-mic. Răspund eu de tot... De altfel, odată cu nebunul înțrăm și noi în camera moartei.

D. GUSTAV. — Fie și așa, numai să se sfirească odată... Vă rog însă, nu po-vestiți la nimeni cele petrecute astăzi aci.

D. ACHILE. — Bagă de seamă că bi-juteriile mătușichei sunt pe policioară.

D. GUSTAV. — N'ai nici o frică... N'am să-l slăbesc din ochi o singură clipă. (*lui Sfântul Anton*). Pofftim... să mergem... Te rog însă să te grăbești că n'am sfârșit nici masa măcar. (*Asistența intră în camera din dreapta urmată de Sfântul Anton a cărei aureolă se luminează din nou*).

ACTUL II

Un salon. În fund, într'un mare pat cu baldachin, se odihnește corpul nelnsuflețit al domnișoarei Ortansa. Două făclii ard la căpătâiul moartei. Ramuri de plante verzi. La stânga o ușe. La dreapta poarta cu gramuri colorate care dă în grădina. Toate persoanele din actul precedent intră în că-meră, una după alta. Sfântul Anton le urmează acompaniat de d. Gustav care îi arată patul.

SCENA I

D. GUSTAV — SF. ANTON — VIRGINIA

D. ACHILE — UN INVITAT — DOCTORUL
O DOAMNĂ BĂTRÂNĂ.

D. GUSTAV. — Iată corpul scumpei de-functe. Observă bine că mătușa noastră este moartă cu adevărat. Ești mulțumit ? Iată, și-am făcut pe plac. Acum însă fă bine și lasă-ne în pace. Să sfârșim mai re-pede și caraghioslăcul ăsta. Conduce-ți pe domnul prin grădina.

SF. ANTON. — Nu încă. Așteptați pu-țin. (*se îndreaptă spre pat și se adresează cadavrului cu vocea gravă*). Rădică-te îți zic!..

D. GUSTAV. — Ei, atât ajunge. Nu vezi că e moartă ?... Înțelegi bine că nu putem tolera ca un strein să-și bată joc de sentimentele noastre cele mai scumpe și mai respectabile. Te rugăm dar pentru a doua oară. Lasă-ne în pace...

SF. ANTON. — Aveți răbdare. (*repetă jocul. Cu vocea și mai imperativă*). Ridică-te, îți zic!..

D. GUSTAV. — (*Perzând răbdarea*). Sfârșește domnule odată, că pe urmă ne scoți din sărute. Iată poarta este aci lângă D-ta...

SF. ANTON. — Poarta asta, este foarte departe de mine. N'am sfârșit încă. (*cu vocea din ce în ce mai gravă*). Domnișoară Ortansa, îți ordon să te ridici.

(*Spre mirarea tuturilor, moarta face mai întâi o mișcare ușoară, apoi deschide ochi, își descrucează mâinile, se ridică în sus, își aranjează bonetul și privește în jurul ei cu oarecare nedumerire și supărare. Cu unghia își sgârie o pată de ceară căzută pe rochie dela lumânare. Toată lumea tace. Virginia se desprinde din grup și alergând spre pat, cade în brațele stăpânei sale*).

VIRGINIA. — Minune, minune... Domnișoara Ortansa trăește... Priviți-o bine. Iată că-și caută ochelarii.. Sunt aici, sunt aici... Sfinte Antoane, fii bine cuvântat... In genunchi, toată lumea în genunchi!..

D. GUSTAV. — Taci din gură.. Ce sbieri ca o vacă!.. Tocmai în momentul acesta?

D. ACHILE. — Știi că este adevărat? Trăește.. A înviat!..

UN INVITAT. — Să fie posibil?.. Ce i-o fi făcut omul ăsta?..

D. GUSTAV. — Faceți tăcere vă rog... Așteptați un moment...

D. ACHILE. — Ce să mai așteptăm?... N'o vedeți cum se uită la noi? Trăește.

D. GUSTAV. — Mie însă tot nu-mi vine să cred ochilor... Doctore, explică-ne ce însemnează asta? Vorbește odată pentru numele lui Dumnezeu.

DOCTORUL — (*contrariat*) Ce să vă explic?... O simplă întâmplare... Nimic mai simplu. Dacă trăește, înseamnă că nu era încă moartă... Lucrurile astea nu se întâmplă pentru prima dată... Doar nu sunteți copil să credeți în minuni... Și la urma urmelor, pentrucă mă întrebați pe mine?

D. GUSTAV. — Fiindcă d-ta ne spuseși că..

DOCTORUL. — Pardon, pardon... Ce v'am spus eu?... Eu personal nu v'am afirmat nimic... Cine a constatat moartea? Eu?... Nu... Ei, atunci?... Ba ceva m'ăi mult, eu bănuiam chiar că mătușa dv. nu este moartă. Dar ca să nu vă intristez, am preferat să tac. Iată adevărul... N'a fost moartă? Să-i fie de bine. Despre partea mea poate să trăească la infinit...

VIRGINIA. — Trăește, trăește... Nu mai este nici o îndoială. Minunea s'a săvârșit... V'am spus eu că omul ăsta, era un sfânt adevărat?... Ia uitați-vă la ea ce figură proaspătă are. Parcă ar fi un tradafir, nu altceva.

D. GUSTAV — (*apropiindu-se de patul moartei, o sörută*) Scumpa noastră mătușică, ce bine ne pare!.. Ce fericiți suntem!..

D. ACHILE — (*la fel*) Dar eu?... Mă recunoști, dragă mătușică?... Eu sunt Achile.. nepotul d-tale..

BĂTRÂNA. — Dar pe mine mătușică?... Eu sunt uepoșica Leontina.

TÂNĂRA. — Dar pe mine?... Pe Valentina căreia îi lăsaseși moștenire argintăria?...

D. GUSTAV. — A început să rătă.

D. ACHILE. — Ba a început să se uite urât la noi..

D. GUSTAV. — Să știi că ne-a recunoscut pe toți..

D. ACHILE — (*văzând că Ortansa cască gura*) Tăcere... Mătușica vrea să ne vorbească.

VIRGINIA. — Sfinte Dumnezeule. O să aflăm acum și noi cum este pe lumea cealaltă. In genunchi, toată lumea în genunchi!..

D. ACHILE. — Tăcere... Ascultați..

SCENA II.

DOMNIȘOARA ORTANSA. — D. GUSTAV. SFÂNTUL ANTON. — D. ACHILE. — VIRGINIA. — DOCTORUL. — IOSEF.

D-ra ORTANSA. — (*cu vocea aspră privind cu desgust pe sfântul Anton*) Cine este individul ăsta? Cine și a permis să introducă în salonul meu un coate goale, un

millog?... Nu vedeți că mi-a murdărit co-voarele?.. Dați-l afară imediat. Afară cu el... Bine Virginio, nu știi că mie nu-mi place să văd milologii...

SF. ANTON — (*făcându-i un semn cabalistic cu mâna*) Psiii... Tăcere... (*In momentul acela d-șoara Ortansa se oprește brusc ca și cum cineva i-ar fi tăiat limba*).

D. GUSTAV. — Iart-o te rog fiindcă nu știe cui datorește viața... Noi însă, noi care știm!.. Ce-ai făcut d-ta nu poate face oricine... Desigur că a fost o simplă întâmplare!.. Ce are a face însă?... Datoria noastră este să-ți mulțumim. Îți mărturisesc chiar că sunt foarte fericiți că pot să-ți strâng mâna...

SF. ANTON. — Acum mă duc... Mai am și alte afaceri.

D. GUSTAV. — A, nu... Acum nu te mai lăsăm noi... In orice caz, nu vrem să pleci cu mâinile goale. Nu știm ce o să-ți plătească mătușe-mea. Lucrul ăsta o privește pe ea, și eu personal nu mă amestec în afacerile ei... Cât despre mine și cumnatul meu Achile, indiferent dacă a fost o simplă coincidență sau altceva, noi îți promitem că-ți vom plăti coincidența așa după cum se cuvine N'ai să ai nimic de regretat... Nu este așa Achile?

D. ACHILE. — Desigur... Domnul nu va avea nimic de regretat...

D. GUSTAV. — Adevărul este că noi nu suntem așa de bogați după cum ne crede lumea și afară de aceasta, am avut o mulțime de decepții... O binefacere însă trebuie răsplătită... Onorabilitatea familiei noastre, ne impune această datorie. Nu vrem ca mâine, poimâine, să se spună că un strein, un sârman ca d-ta, ne-a făcut un serviciu fără să-și primească recompensa proporțională cu resursele noastre, care — adaog încă odată — sunt foarte restrânse... Știu, știu ce vrei să zici... Sunt servicii pe care nu le poți plăti cu nimic de pe lume. Așa este. Ai dreptate. Asta însă nu înseamnă că noi nu vom face nimic pentru d-ta... A, nu... Ba ceva mai mult, iată, te întrebăm chiar pe d-ta, ce sumă crezi că îți datorăm

pentru serviciul ce ne-ai făcut?... Nu o să ne ceri desigur, munți de aur, fiindcă așa ceva, îți spunem mai dinainte că nu putem să-ți dăm. Dacă ești rezonabil însă îți promit că o să ne înțelegem imediat.

D. ACHILE. — Cumnatul meu are perfectă dreptate. Până atunci însă, până ce vom fi în stare să vă plătim ce vă datorăm, propun să facem o mică colectă... Asta nu te angajează cu nimic... Dar până vom putea să-ți dăm suma cea mare, ceva mizilic nu strică...

SF. ANTON. — Vreau să plec... Mai am afaceri și prin alte părți...

D. GUSTAV. — Ei lasă că astea sunt pretexte. Ce afaceri mai poți avea prin alte părți? Știi că nu-i frumos să te porți cu noi așa? Ce-ar spune lumea de noi, dacă ar ști că te-am lăsat să pleci cu mâna goală după ce ne-ai redat viața scumpei noastre defuncte? Dar dacă nu vrei să primești nimic... modestia d-tale este foarte explicabilă... fă-ne cel puțin plăcerea să primești un mic suvenir... un port-figaret bunioară, sau un ac de cravată... sau poate preferi o pipă în spumă de mare?... Să-ți gravăm pe ea numele, adresa și anul nașterii...

SF. ANTON. — Vă mulțumesc. Nu pot însă primi nimic.

D. GUSTAV. — Vorbești serios?

SF. ANTON. — Cât se poate de serios.

D. ACHILE — (*scoțând port-figaretul*) Cel puțin o să ne faci plăcerea să fumezi o țigare cu noi. Lucrul ăsta nu-l refuză niciun om bine crescut.

SF. ANTON. — Vă mulțumesc. Nu fumez niciodată.

D. GUSTAV. — Bine, dar refuzurile astea ne întristează... In definitiv, care sunt pretențiile d-tale?.. Ce dorești?.. Spune-ne fără niciun înconjur... Vorbește numai și tot ce se găsește în casa asta pe care ai umplut-o de fericire, este al d-tale... Mai mult decât atât, nu știu ce ți-ași putea oferi... A pleca însă cu mâna goală nu se poate. Ar fi o injurie pe care ne-al aduce-o și nouă și întregii familii.

D. ACHILE. — Eu am o idee și mai

bună... Fiindcă domnul nu vrea să primească nimic, și lucrul ăsta eu îl apreciez tot așa de bine cași cumnatul meu... Ce vrei?.. Viața nu se poate plăti cu parale! Ei bine, fiindcă domnul nu vrea să fie plătit eu îi propun să-l facem egalul nostru și să-l rugăm să ne facă cinstea să sfârșim masa împreună... Așa este că idea mea este cea mai bună?.. (*aprobări unanime*).

D. GUSTAV. — Ideia este admirabilă. Iată o idee care mulțumește pe toată lumea. (*Sfântului Anton*) Ei ce zici?... De data asta, ești de acord cu noi... Nu?... O să ne strângem fiecare câte nișel și o să-ți facem și d-tale un locșor la masă. Bine înțeles că-ți vom oferi locul de onoare... Păcat numai că prepelițele trebuie să se fi răcit... Când ți-e foame însă, lucrul ăsta nu are nici o importanță... O să fie foarte bine... Ai să vezi... Noi nu suntem oameni care să ne gândim la diferențele sociale... A, nu... Ai să vezi ce bine ai să te simți între noi.

SF. ANTON. — Nu, nu... Nu pot... Regret... Dar trebuie să plec. Sunt așteptat și nu pot să întârzii.

D. GUSTAV. — Cum? Refuzi chiar să stai cu noi la masă? Dar cine te așteaptă omule, de nu vrei să mai rămâi?

SF. ANTON. — Un alt mort.

D. GUSTAV. — Un alt mort!... Cum? Tot un mort?... A, nu... Asta e prea mult. Ne lași pe noi, oameni vii, și te duci după morți?..

D. ACHILE. — Un moment... Dați-mi voie... Eu te înțeleg... Îți este rușine să stai cu noi la masă și preferi să mănânci la bucătărie... Foarte bine... Noi te înțelegem...

D. GUSTAV. — Cafeaua însă, poți veni să o bei cu noi în sufragerie.

D. ACHILE. — Ei așa este că te-am ghicit?... Hei, Virginio, lăsați stăpâna în pace și du-te cu domnul la bucătărie. Să faci bine să-i dai să mănânce tot ce o vrea... He, he... Ce mal petrecere!.. Prevăd că ai să petrecl de minune cu Virginia. (*Se apropie de sfânt și-l bate amical pe*

pântece) Șiretule!.. Eu te-am ghicit numai decât... Bătrân, bătrân, dar vorba ălula... Nu?..

VIRGINIA — (*spăimântată*) Domnule!..

D. GUSTAV. — Ce este? Ce s'a mai întâmplat?

VIRGINIA. — Domnișoara Ortansa nu mai poate vorbi...

D. GUSTAV. — Cum așa? Ce i-ai făcut?

VIRGINIA. — Ce să-i fac!.. Nu i-am făcut nimic... Uitați-vă și dv. la dânsa. Cască gura, mișcă buzele, dă din mâini și nu poate scoate nici o vorbă.

D. GUSTAV. — Dragă mătușică ce s'a mai întâmplat? Vrei să ne spui ceva? (*Ea face semn că «da»*) Ei bine spune-ne... Dece taci din gură? Nu poți vorbi? (*Ea face semn că «nu»*) Ei asta e!.. Fă o sforțare, și gata... Este o mică paralizie care va trece... Ei bine, nu merge?.. Nu? (*către sf. Anton*) Ia ascultă domnule, ce este cu mătușă-mea?

SF. ANTON. — A amuțit.

D. GUSTAV. — Cum a amuțit?... Dar adineaori vorbea... N'ai auzit-o chiar și d-ta?... N'ai văzut cum te luase la repezeală?..

SF. ANTON. — Așa este... Fusese o greșeală a mea. De astăzi înainte însă, mătușa d-tale nu va mai vorbi.

D. GUSTAV. — Și nu are să-și mai capete vocea niciodată?

SF. ANTON. — Niciodată.

D. GUSTAV. — Cum domnule, o să rămână mută toată viața?

SF. ANTON. — Toată viața.

D. GUSTAV. — Și penține mă rog?

SF. ANTON. — Fiindcă mătușa d-tale a cunoscut mistere pe care nu trebuie să le dea pe față...

D. GUSTAV. — Mistere? Ce fel de mistere?

SF. ANTON. — Misterele din lumea morților.

D. GUSTAV. — Din lumea morților? Ce domnule iar începi să glumești? Drept cine ne iei d-ta pe noi? A, nu... Pe asta să știi că nu ți-o înghițim... Mătușa noastră a vorbit... Avem chiar martori. Toată lu-

mea a auzit-o... Și d-ta, probabil în vederea unui scop pe care încep deja să-l ghicesc, i-ai luat vocea. A, nu... Să faci bine te rog să-i dai vocea înapoi că de nu...

D. ACHILE. — Păi, dacă era vorba să ne-o redai mută, de ce ai mai înviat-o ?

D. GUSTAV. — Sigur. Achile are dreptate... Dacă știai că nu ești în stare să ne-o redai complectă, așa cum era înainte de moarte, pentruce te-ai mai amestecat ? Te-a rugat cineva ?.. Te-a chemat cineva ?

D. ACHILE. — Asta este curată excrocherie.

D. GUSTAV. — Este un adevărat abuz de încredere.

D. ACHILE. — Exact. Aceasta este expresia exactă. Atitudinea d-tale este tot ce poate fi mai condamnabil.

D. GUSTAV. — Ori poate încerci să ne șantajezi ?.. Răspunde.. Nu vezi că te-am ghicit ?

D. ACHILE. — Cine te-a rugat domnule să vii în casa noastră ? La urma urmelor o preferam moartă decât mută !.. D-ta îți dai seama ce înseamnă o ființă mută pentru rudele care au iubit-o și respectat-o ? Asta înseamnă a face minuni ? Să te introduci prin fraudă în casa unor oameni cari nu ți-au făcut nimic și să le aduci cu d-ta cea mai mare nenorocire de pe lume. A, nu... D-tale poate îți vine să răzi... Dar cine o să rădă la urmă, o să rădă mai bine...

DOCTORUL. — Imt dați voe ?.. Liniștiți-vă vă rog... Omul acesta a fost incontestabil lipsit de tact. După aparență însă el nu este vinovat fiindcă trebuie să fie iresponsabil... (*se apropie de sf. Anton*) Dă-mi voe amice să-ți examinez puțin ochii... Ei bine, vă spuneam eu ? Este așa după cum am bănuit. Când îi mulțumeați pentru serviciul care vi-l făcuse, eu nu am vrut să intervin fiindcă lucrul acesta vă privea numai pe dv. De data asta însă cred că ați constatat și dv. ca și mine de altfel că domnișoară Ortansa, nu era moartă. Aci nu este nici un mister. V'am mai spus. Omul ăsta însă e dotat cu o putere ner-

voasă extraordinară, de care văd că începe să abuzeze de vreme ce-și permite glume interesante dar deplasate. Meritul lui este numai că a venit la momentul oportun. Atât și nimic mai mult... În lipsa lui însă acelaș lucru l'ași fi putut face și eu, și chiar unul din dv., nu importă cine. Aceasta este toată minunea...

D. GUSTAV. — Bine, bine, dar noi ce facem acum cu omul ăsta ?

DOCTORUL. — Trebuie să-l împiedicăm de a duce răul până la capăt. Să-l închidem undeva fiindcă poate deveni chiar periculos.

D. GUSTAV. — Ai dreptate. E timpul să sfârșim această bătae de joc. (*Strigând*) Iosef.

IOSEF. — Sunt aici.

D. GUSTAV. — Foarte bine. Dă fuga până la poliție și adu-ne doi agenți. Spune-le să ia cu ei și cătușele fiindcă e vorba de un individ periculos, capabil de cea mai grozavă crimă...

IOSEF. — Am înțeles (*ese grăbit*).

SF. ANTON. — Dați-mi voe să plec...

D. GUSTAV. — Ei așa !... Incepi să faci pe prostul acum. Ai puțină răbdare că ai să pleci imediat. Și încă cum ?.. Cu excortă !..

D. ACHILE. — Se poate să te lăsăm să pleci singur ? Să te plictisești ?.. A, nu.. O să ai ocazia să mai faci și prin alte părți glumele de prost gust pe care le-ai încercat la noi... Să vezi ce bine o să-ți stea la «gherlă» !.. Ai mai fost vreodată p'acolo ?

SF. ANTON. — Nu știu ce este asta.

D. ACHILE. — Lasă că de data asta o să știi... Dă-mi voe însă să-ți dau și eu un sfat. Când vor sosi domniile care trebuie să te însoțească... Dar mi se pare că au și sosit... Iată-l... (*Intră Iosef însoțit de doi agenți în uniformă*).

SCENA III.

ACEIAȘI. — IOSEF. — DOI AGENȚI.

UN AGENT — (*arătând pe sf. Anton*)
Ăsta este criminalul ?

D. GUSTAV. — Chiar acesta.
AGENTUL (*punând mâna pe umărul sf. Anton*) Scoateți biletul de identitate.

SF. ANTON. — Care bilet?..

AGENTUL. — Cum, n'ai bilet de identitate?.. Eram sigur l.. Cum te cheamă?..

SF. ANTON. — Sfântul Anton.

AGENTUL. — Ce? Sfântul?.. Care sfânt? Anton? Țsta nu este un nume suficient.. Mie îmi trebuie numele adevărat.

SF. ANTON. — Pe mine așa mă cheamă. Alt nume nu mai am.

AGENTUL. — Ia ascultă amice, cu mine să nu fii obraznic, că pe urmă... Știi... De unde ai furat flenderișa asta?

SF. ANTON. — N'am furat-o este haina mea.

AGENTUL. — Va se zică, eu spun mincluni l.. Bravo l.. Altă insultă...

SF. ANTON. — N'am zis așa... Dar poate, vă înșelați...

AGENTUL. — Domnilor sunteți martor că am fost insultat... De unde ești?

SF. ANTON. De la Padova.

AGENTUL. — Padova? Unde este asta?.. In ce județ?..

D. GUSTAV. — In Italia...

AGENTUL. — Mulțumesc... L'am întrebat numai să văd dacă spune adevărat. Va să zică D-ta ești italian l.. Ei bine, eu am bănuț lucrul aceasta dela început... Și de unde vii?..

SF. ANTON. — Din Paradis.

AGENTUL. — Din Paradisul pungașilor?.

SF. ANTON. — Din paradisul sufletelor, celor care au murit cu credința în Iisus Christos...

AGENTUL. — A, da... Înțeleg... Faci pe șmecherul l.. Crezi că după ce ai fost obraznic, poți fi și om de spirit l.. Așteaptă numai și ai să vezi cine sunt eu... Hoția este constatată... Spuneți-mi numai ce a furat.

D. GUSTAV. — Propriu zis, nu a furat nimic., De altfel, nici nu am avut timpul să-l căutăm prin buzunare... A făcut însă un lucru și mai grozav...

AGENTUL. — Ei, poftim.. Eram sigur l..

D. GUSTAV. — Ați aflat și D-v., cred,

de nenorocirea care ne-a lovit. In vreme ce plângeam pe scumpa noastră defunctă și tocmai sfârșisem dejunul, Individul ăsta s'a strecurat în casă, cu intenția vădită ca să șterpelească ceva. Profitând de simplitatea servitoarei, a căutat apoi să se introducă în camera moartei, probabil ca să pescuiască puțin în ape turburi... Aflase de sigur de bijuteriile și argintăria pe care mătușa noastră le ținea pe policioară.. Din nenorocire pentru el însă, mătușea noastră nu era moartă cu adevărat și de îndată ce l'a văzut intrând în odaie, a început să strige ajutor. In clipa aceea însă, probabil ca să se răzbune, individul ăsta, nu știm ce a făcut, ce a dres—doctorul însă are să vă explice mai bine ca noi—i-a răpit graiul pe care refuză să i-l dea înapoi probabil fiindcă vrea să ne șantazeze.. Remarcați însă domnule agent, că noi nu acuzăm. Noi constatăm numai un fapt petrecut... Pentru alte explicații vă rugăm să vă adresați d-lui doctor...

DOCTORUL. — Da, da... Explicațiile complete am să le dau eu d-lui Comisar. Dacă va fi nevoie, am să fac chiar un raport.

D. ACHILE. — Vedeți dar că afacerea este foarte clară. Avem de aface cu un pungaș sau cu un nebun. Eu însă înclin a crede că este și una și alta... Un om așa periculos trebuie păstrat la loc sigur..

AGENTUL. — Lăsați-l pe noi.. Rabutteau..

II-lea AGENT. — La ordin.

I-ul AGENT. — Adu cătușele.

D. GUSTAV. — Fiind-că ați fost așa de gentil să vă deranjați pentru noi, faceți plăcerea să ciocnim câte un păhărel.

I-ul AGENT. — Așa ceva nu se refuză nici odată.. Nu este așa Rabuteau?..

D. GUSTAV. — Iosef... Adu o sticlă și câteva pahare. (*Iosef ese*). O să ciocnim pentru nșănătoșirea scumpei noastre mătuși.

AGENTUL. — Mai ales pe o vreme ca asta..

D. GUSTAV. — Plouă afară?

AGENTUL. — Și încă cum l.. Curat po-

top. Ia uitați-vă la mine. Am traversat numai strada și sunt learcă..

II-lea AGENT. — Plouă amestecat cu zăpadă... Mai rău de cât așa, nici că se poate...

(Iosef vine cu o tavă cu o sticlă și pahare)

AGENTUL. — (Ridicând paharul) Domnilor și Doamnelor.. In sănătatea Dv.

D. GUSTAV. — In sănătatea poliției... (ciocnesc și beau). Mai vrei unul ?

AGENTUL. — Cu plăcere... Două pahare nu strică niciodată.

SF. ANTON. — Mi-e sete... Ași vrea un pahar cu apă.

AGENTUL. — Numai unul?... Așteaptă să eșim afară și o să ai destulă apă... O să bei până ce nu vei mai putea... Deocamdată însă.. Rabuteau... Pune-i cătușele.. întinde mâinele.

SF. ANTON. — Dar mâinele mele.

AGENTUL. — Iar începi ?...

(sună la poarta principală)

D. GUSTAV. — A sunat cineva. (Iosef se duce să deschidă). Ce oră este ? Nu cumva au început să sosească invitații ?..

D. ACHILE. — Nu încă... Abia este ora 3. (intră comisarul).

SCENA IV

ACEIAȘI — COMISARUL

D. ACHILE. — A, uite d-l Mitron. Este comisarul...

COMISARUL. — Doamnelor și Domnilor. vă salut... Am aflat că... (zărind pe Sfântul Anton). Ei poftim !.. Iată și pe Sfântul Anton, marele Sfânt Anton dela Padova...

D. GUSTAV. — Il cunoașteți Domnule Comisar ?

COMISARUL. — Păi dacă nu l'oi cunoștea eu !.. Iar a fugit dela balamuc.. Asta este pentru a treia oară... Este cam... (face semn cu degetul la frunte). Este un fost magnetizator... Când era în toate mințile, bine înțeles... De câte ori scapă însă, nu face nici un rău. Pretinde numai că vîndecă bolnavii, îndreaptă pe cocoșai, drege picioarele la paralițici... în fine, tot lucruri oprite de lege (se apropie de el și îl privește cu atenție). Dar parcă s'a mai schim-

bat la figură.. In or ce caz, dacă nu este chiar el, trebuie să fie un frate de-al lui... Lucrul asta însă mie nu-mi miroase a bine. O să vedem noi cum stă afacerea la Comisariat.. Mă scuzați că trebuie să plec. Sunt cam grăbit.. (sergenților). Haideți cu el la comisariat...

D. GUSTAV. — Să-l scoatem prin grădină dacă vrei.. (deschide ușa care dă în grădină. Afară plouă cu zăpadă și vînt).

D. ACHILE. — Ce timp mizerabil !.. (împinge pe Sfântul spre ușe).

VIRGINIA. — Dar Domnule.. Nu vedeți că sărmanul om este cu picioarele goale.

D. GUSTAV. — Ei și ?.. Asta nu ne privește pe noi. Doar nu vrei să-i aducem o trăsură !..

VIRGINIA. — Trăsură nu, dar eu aș vrea să-i împrumut saboții mei. Iată-i Sfinte Antoane.. Incalță-te cu ei, nu te rușina..

SF. ANTON. — (Incalțându-se) Îți mulțumesc... (Aureola se aprinde iar).

VIRGINIA. — Dar în cap nu-ți pui nimic ? O să capeți guturai..

SF. ANTON. — Nu, nu. Nu-ți fie teamă.. N'am să capăt nimic.

VIRGINIA. — Ia te rog broboada mea.. Mă duc să-ți aduc și umbrela.

D. ACHILE. — Femea asta este mai ne-bună ca el..

D. GUSTAV. — Hai amice, grăbește-te că intră frigul pe ușe... Duce-ți-l vă rog la comisariat și să se sfârșească odată.

VIRGINIA. — (Intrând cu o umbrelă verde și enormă, pe care o oferă sfântului Anton). Iată umbrela.

SF. ANTON. — (Arătându-i mâinele) Ce să fac cu ea ?, Mâinile mele, nu sunt libere.

VIRGINIA. — Nu face nimic, și-o țin eu până la comisariat (deschide umbrela și a dăpostind pe Sf. Anton pleacă împreună cu el urmată de agenți. Aureola sfântului luminează sub umbrelă).

D. GUSTAV. — (închizând ușa). Uf !.. bine că se sfârși și afacerea asta.

D. ACHILE. — Te cred !.. Așa om plictisos nu am mai văzut.

D. GUSTAV. — (Apropiindu-se de patul bolnavei). Ei, ce zici mătușică ?..

D. ACHILE. — Ce să zică, nu vezi că trage să moară din nou?

DOCTORUL. — De data asta, să știți că moare cu adevărat...

D. GUSTAV. — Mătușică, mătușică!.. Ce faci? Răspunde..

DOCTORUL. — S'a sfârșit,.. Nu mai este nici o speranță... De-acum nu mai poate s'o învieze nimeni.

D. GUSTAV. — Dar cum se poate, să moară tocmai acum?

D. ACHILE. — Doctore te rog.. Poate mai poți face ceva.

DOCTORUL. — De data asta nimic.. S'a sfârșit.

(Se face tăcere. Persoanele prezente se strâng în jurul patului).

D. GUSTAV.— Doamne, doamne, Ce zi!..

D. ACHILE. — Și-afară, ce vreme mizerabilă!..

D. GUSTAV. — Mi se pare că am fost cam aspri cu nebunul ăla săracu!.. În fond ce rău ne-a făcut el nouă?.. *(asistența dată din umeri cu nedumerire).*

CORTINA

Maurice MAETERLINCK

Traducere de I. M.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Domnii autori cari doresc să-și publice
lucrările originale sau traducerile în
magazinul literar

„CITIȚI-MA“

sunt rugați să-și trimită manuscrisele
însoțite de adresă și pretențiile bănești,
la redacție

Strada Dorobanți 27
București

